

שאלות חזרה הלכות שביעית

על פי:

משניות שביעית עם רמב"ם ור"ש

רמב"ם ה' שמיטה פקדים א-ט עם כס"מ ורדב"ז חשן משפט סימן סז – טור ב"י שו"ע נו"כ

36. ערב שכבר פרע למלוה, ועתה צריך ליפרע מן הלוה, ועברה שמיטה, האם החוב נשמט?
37. האם בכל מקום ובכל זמן אמרינן נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד?
38. האם מותר להשתמש בגידולי שביעית לכביסה?
39. מה טעם החילוק בין ורד ישן שנכבש בשמן לורד חדש שנכבש בשמן?
40. כתוב ב' אופנים שיותר למכור פירות שביעית.
41. ראובן קנה ממוחמד שט"ח על שמעון. האם שביעית משמטתו?
42. באיזה אופן עובר אדם על מש"כ בתורה "תשמטנה ונטשתה"?
43. מתי הייתה השמיטה הראשונה?
44. איך התירו לזרוע בקרקע מפני האנסים? הרי היא אחת מאבות מלאכה? כתוב ג' תירוצים.
45. כלי שמוחד בעיקרו למלאכה האסורה בשביעית, אך יש אפשרות קטנה שעושים בו דבר היתר, האם מותר למוכרו לחשוך על השביעית?
46. כתב הרמב"ם שמיני צובעים שמתקיימים בארץ אין להם ביעור ולא לדמיהם, ולכן מותר ליהנות ולצבוע בהם "עד ראש השנה". וקשה שהוא דלא כמאן, דלדעת ר"מ דמיהן מתבערין עד ר"ה, ורלדעת חכמים מותר גם אחר ר"ה?
47. האם מותר להציב שומר על מטע פירות, שלא יניח לגויים ליטול מפירותיה?
48. ר"ת פסק כמ"ד שהמלוה את חבירו לעשר שנים אין שביעית משמטתו. וכתב הרא"ש שטעמו של ר"ת משום ששביעית דרבנן ו"אזלינן לקולא". וקשה, הרי בספק ממון יש להעמיד ממון על חזקתו.
49. מי שהלוה כסף לחבירו בחודש כסלו של שנת השמיטה, עד מתי יכול לגבות חובו?
50. המלוה כסף לחבירו והתנה עמו שלא יתבע ממנו החוב כלל. האם שביעית משמטתו? נמק.
51. מה הגדרת "נטיעה"?
52. מהו "אילן שנפסח"? ומה דינו בשביעית?
53. מי שרוצה לבנות גדר בחצרו, האם מותר לחפור? נמק. וכתוב מה עליו לעשות עם העפר. ב' דעות וטעמיהם.
54. ראובן מכר ללוי לאחר השמיטה שט"ח שהיה לו על שמעון. כאשר לוי בא לגבות משמעון, טען שמעון שהחוב נשמט. ראובן מודה שאכן לא עשה פרוזבול. מה הדין?
55. כתוב ג' אופנים שבהם מותר לפרק גדר אבנים לגמרי, מבלי לשייר טפח.
56. מה פירוש "למרס" באורז? ומהו "לכסח" באורז? מה מהם מותר ומה אסור בשביעית?
57. מה פירוש "מפסלין" באילן?
58. האם נטיעה אסורה מדארי?
59. מה דין סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה פירות שביעית?
60. האם מותר לאדם ליתן לחבירו ארגז תפוחי שביעית, ובתמורה יתן לו חבירו גדי?
61. מה הקשר בין שנת שמיטה לניסוך המים?
62. מי שכורת עצים להסקה. באיזה אופן עליו לעשות זאת? והאם יש חילוק בכמות העצים שכורת? ומה הדין כשכורת בשדה חבירו?
63. מי שסיים שדה לחבירו בהלוואתו, האם החוב נשמט?
64. מה ההבדל בין האומר לפועל "הא לך איסר זה ולקט לי ירק היום", לבין האומר לו "לקט לי בו היום ירק". כתוב ג' הסברים.
65. קבלן שסיים לבנות בית, ונשאר לו רק למלא אדמת גן בחצר, האם מותר לעשות זאת בשנת השמיטה?
66. אימתי שיתק ר"ע את תלמידיו?
67. האם חשוד על הטהרות חשוד על השביעית? נמק.
68. מדוע אין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ?
69. כתוב לפחות ג' אפשרויות שיכול לנקוט המלוה כדי שלא ישמט חובו בקץ שנת השבע.
70. מהו ביעור פירות שביעית? כתוב לפחות ראייה אחת לכל שיטה.
71. מפני מה התירו לעשות מלאכות דרבנן במקום פסידא?
72. מדוע אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה? כתוב ב' טעמים. באיזה אופן מותר לעשות כן?
1. עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית?
2. מה פירוש "אוכלין פירות שביעית בטובה"?
3. דגים שנחפסו בקדושת שביעית, האם חייבים בכיעור?
4. איך כתב הרמב"ם שצריך לעשות שינוי בקצירת פירות הפקר? הרי בירושלמי משמע שדווקא בשמור צריך לעשות שינוי?
5. מדוע ר' שמעון התיר ליטול עלה מן האשכול אפי' בשנת שביעית עצמה?
6. מהיכן לומדים שהשמיטה אינה תלויה בכנין ביהמ"ק?
7. איך מבערין דמי שביעית?
8. אימתי מותר ליטול משדהו אבנים מפוזרות? אבנים קטנות?
9. ראובן הגיע לב"ד ובידו שט"ח על שמעון שעבר עליו שביעית, האם מבקשים מראובן להציג פרוזבול?
10. כתב הרמב"ם שאם מתווכחים המלוה והלוה על תאריך ההלוואה, נאמן התובע, מיגו דאי בעי אמר פרוזבול היה לי ואבד. מה קשה על פסק זה. ומה יש ליישב?
11. מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית? כתוב הטעם.
12. מהן ב' אבות וב' תולדות האסורות מדארי? מה הקשר בין האב לתולדה?
13. למה התירו למכור או להשאיל לחשוד על השביעית דבר שאנו תולים בו להיתרא?
14. מי שיצא מב"ד ולא טען פרוזבול היה לי ואבד, האם רשאי לחזור לב"ד ולטעון כך?
15. כמה פירות שביעית מותר לאדם לאסוף משדהו?
16. אילו איסורי שביעית גזרו על סוריא? מאיזה טעם?
17. מה הטעם שאסור להביא תרומה מחו"ל לארץ?
18. מי שהכין תבשיל בשר, ונתן בתוכו תבלין של שביעית, מה דין התבשיל?
19. "אין מלמדין את הפרה לחרוש אלא בחול". באר.
20. כתוב ב' טעמים לכך שאסור למכור פירות שביעית במידה?
21. עושין עוגיות לגפנים?
 - א. מה פירושו?
 - ב. האם מותר לעשותו בשביעית?
 - ג. האם יש חילוק בין ישנים לחדשים?
22. יהודה לא ידע שעכשיו שמיטה, ונטע עץ בגינה. לאחר יומיים הבין שטעה, מה הדין?
23. מה דין ירק שגדל מעט בשישית, ונלקט בשביעית. האם יש בו איסור ספיחין? והאם יש חילוק בין ירק לתבואה?
24. מדוע כהנים חשודים על השביעית?
25. מהו "קטף"? האם יש לו שביעית? נמק.
26. איך זוקפים במלוה?
27. פירות חו"ל שנמכרים בארץ, האם מותר למכרם במשקל מידה ומנין?
28. באר דין עבודת הארץ, ודין ספיחין ב: סוריא, עמון, עבר הירדן, מואב, שנער.
29. האם צריך למנוע מבהמה לאכול פירות שביעית שראויים לאדם?
30. מה פירוש "לקשקש בזיתים"? האם מותר לעשות זאת בשביעית?
31. מי דינו של מי שליקט קוצים, או סיקל אבנים מתוך שדהו, כדי לתקנה למוצאי שביעית?
32. באר דין השוחט הפרה בראש השנה וחילקה.
33. "מקיימין האילויי בראש הגג, אבל אין משקין אותו". באר.
34. האם מותר בשנת השביעית למכור שדה לחשוד על השביעית? התייחס לסוגי השדות השונים.
35. איך אפשר ליישב מנהג מקומות שנהגו לגבות חובות לאחר שביעית מבלי פרוזבול? ומה פסקו להלכה בנידון זה?

73. האם מותר לכתח' למלוה להתנות עם הלוה שלא ישמוט את החוב בשביעית?
74. אין הפרובול נכתב אלא על הקרקע:
א. מדוע?
ב. מה הדין אם אין ללוה קרקע?
ג. מה הדין אם יש ללוה קרקע, אך היא ממושכנת?
75. האם יש דרך להפקיע קדושת שביעית מפירות שביעית?
76. האם מותר לצבוע להשתמש בעבודתו בצבוע שהופק מגידולי שביעית? האם מותר לו לצבוע אצל השכן שלו ללא תשלום, אלא בתור טובה?
77. פועל ערבי עובד בביתך ובהפסקה שלו הוא קוטף מהעץ שלך תפוח שקדוש בקדושת שביעית. האם צריך למונעו?
78. לשמעון יש מטע רימונים, 400 עצים. עתה בשנת השביעית הוא החליט שהוא קוצץ את כל המטע ומשתמש בעצים להסקה. באיזה אופן מותר לו לעקור את האילנות? ובאילו כלים מותר לו להשתמש?
79. האם לוקין על מלאכת חרישה בשביעית? למ"ד שאין לוקין, האם עכ"פ אסור מהתורה?
80. מנהל המשק בקיבוץ שואל האם מותר לו לקחת את הזבל של הרפת ולשים אותו בשדה?
81. האם מותר בשנת שביעית לטמון בקרקע ירקות ע"מ לשמרם?
82. מי שהלוה כסף לחבירו בשנת תשפ"א (שנה שישיית), וזמן הפרעון הוא בר"ח כסלו תשפ"ג. ולא עשו פרוזבול. האם נשמט החוב?
83. מדוע קנסו את החמרים שהיא שחרם כדמי שביעית?
84. "מלוה שהיא נעשית כפרנית – אינה משמטת, כפרנית שנעשית מלוה – משמטת". באר.
85. אילן שנכרת גזעו, האם יש למנות מחדש שנות ערלה למה שיגדל מהגזע?
86. מי ראוי לישב בכי"ד של פרוזבול?
87. מי שנתן לחבירו שמן של שביעית, ובתמורה קיבל מחבירו שמן שישיית. למי מהם מותר להדליק נרות בשמן שקיבל? והאם מותר לסוך בשמנים אלו?
88. מה פירוש "מרבצין" בעפר לבן?
89. בסוף ההלכה של ג' כבשים כתב הרמב"ם "ואם התחיל בה – הרי הכל כמבוער". באר כוונתו.
90. מה ההבדל לענין שביעית בין עם הארץ סתם, לבין חשוד לעשות סחורה בשביעית?
91. מה פירוש ללקט משדה חבירו בטובה?
92. מי שמטייל במטע התפוחים שלו, בזמן שהתפוחים עדיין אינם בשלים, האם מותר לו ליקח תפוח אחד לאוכלו?
93. סלט שסחטו לתוכו לימון שביעית, מה דין הסלט? והאם הדין תלוי בזמן ביעורו של הלימון?
94. באילו סוגי גידולים יש קדושת שביעית וחובת ביעור?
95. האם יש גידולים שמותר ליקח מעם הארץ אפי' יותר מג' סעודות?
96. מאימתי מותר ליקח ירק במוצאי שביעית? מאימתי מותר ליקח פירות במוצאי שביעית?
97. עם הארץ שמביא לנו פת, האם יש לחשוש שהיא נעשתה מספיחי שביעית?
98. דבר שאסור למכור לחשוד על השביעית, האם מותר למוכרו לגוי? האם מותר למוכרו לישראל בחו"ל?
99. פלגא עסקא פלגא מלוה, האם נשמט?
100. מי שמחזיק בידו פירות שביעית שראויים למאכל בהמה, האם מותר לו למוכרם ולקנות בדמיהם מאכל בהמה אחר? מאכל אדם?
101. איך כתב הרמב"ם שיכולים ת"ח למסור חובותיהם ל"תלמידים", הרי בעיניו ב"ד חשוב?
102. איך אמרו שאפשר לזכות ללוה קרקע ללא ידיעתו? הרי חוב הוא לו.
103. קרקע בבעלות גוי, והוא עבד אותה, וגדלו בה פירות. מה דין הפירות? כתוב ג' שיטות.
104. איך אמרו להעמיק ג"ט, הרי נראה כעודר?
105. אדם החשוד לעשות סחורה בפירות שביעית, האם נאמן להעיד בכי"ד בדיון של חבירו בענין סחורה בפירות שביעית?
106. האם מותר לחרוש ערב שביעית בזמן תוספת שביעית?
107. מה הדין עצי סרק לגבי חרישה ערב שביעית?
108. מהם "אבני כתף"?
109. מה דין גידול שאינו מיוחד למאכל אדם, ולא למאכל בהמה, ואינו ממין הצרבעים, ואינו לעצים, ואינו מתקיים בארץ, האם יש לו קדושת שביעית? האם יש לו ביעור?
110. מי שאסף מין פרי שאינו מיוחד לאדם או לבהמה, וחשב עליו שהוא ישתמש בו גם למאכל אדם וגם לבהמה. מה דין הפרי?
111. מי שיש באמצע שדהו משטח אבנים גדול, האם מותר לו לחצוב משם אבן בשנת השביעית?
112. מה נלמד מהפסוק "את ספיח קצירך לא תקצור"?
113. כתוב מאימתי מותר לקנות במוצאי שביעית – בצלים, שאר ירקות, פירות.
114. באר "בנות שוח – שביעית שלהן שניה".
115. כתב הרמב"ם "קליפי רימון והנץ שלו, קליפי אגוזים והגרעינים שלהם יש להם שביעית אבל אין להם ביעור". מדוע לגרעינים יש שביעית? ולמה אין להם ביעור?
116. מה הטעם לאיסור להוציא פירות שביעית לחו"ל?
117. כתוב ב' אופנים שכתב הרדב"ז לבאר מח' ר' יוסי ור' יהודה באכילת פירות לאחר ביעור.
118. האם מותר להסיק בתבן וקש של שביעית?
119. כתוב ב' סוגי ספיחים שמותרים באכילה.
120. מהיכן למדו שאין פורעין חוב מדמי שביעית?
121. במה שונים זיתים חרובין וגפנים משאר פירות שביעית?
122. באר "אוכלים על הטפיחין ועל הדופרא, אבל לא על הסתווניות".
123. מה דין תפוח שנפל לארז תפוחים יכול חו"ל?
124. מי שגר ביהודה ויש בידו תפוזים של שביעית, ובאיזור יהודה כבר כלו. עתה הוא נוסע לגליל עם התפוזים בידו ובגליל עדיין יש מעט תפוזים על העצים. האם מותר לו עתה לאכול מהתפוזים שבידו ללא ביעור?
125. כתוב ג' דעות לגבי איסור ספיחים.
126. מה דעת ר"א בן יעקב לגבי השקאת שדה אילן בשביעית? וכיצד פסק הרמב"ם?
127. האם חשוד על המעשרות חשוד על השביעית? נמק.
128. האם מותר לקנות מקרר מדמי שביעית?
129. רב נחמן ורב ששת נחלקו האם הפרוזבול בפני ב' או ג' דיינים. איך פסקו כרב ששת? הרי הלכה כרב נחמן בדיני?
130. האם אמרינן הפקר ב"ד הפקר להוציא?
131. בצלים שמונחים על הקרקע, וירדו עליהם גשמים וגדלו עליהם בשביעית. מה דין העלים? מה דין הבצלים?
132. מאימתי מותר אדם ליקח לוף במוצאי שביעית?
133. המלוה את חבירו והתנה עמו שלא תשמטנו שביעית, האם נשמט החוב? נמק.
134. במה שונים ירקות "רכים" משאר ספיחים?
135. פול המצרי שנזרע בשישית ונגמר פרו בשישית, ונלקט בשביעית, האם מותר באכילה? התייחס לג' מצבים שונים.
136. מאיפה למדו דין תוספת שביעית? האם הוא דין דאו'?
137. האם בשביל לכתוב פרוזבול מספיק להשאיל ללוה קרקע? האם מספיק שיש לו קרקע בשכירות?
138. האם בספק בהל' שביעית אולינן לקולא מפני ששביעית בזה"ז דרבנן? הבא ראיה.
139. איזו הלכה בשביעית תלויה במחשבתו וכוונתו של האדם?
140. מדוע מותר לקנות מחשוד על השביעית פיגם וירבוזין?
141. יהודה לוח כסף משמעון, שמעון הלך לבית הדין לכתוב פרוזבול, והואיל שידע שאין ליהודה קרקע כלל, זיכה לו קרקע מועטת משלו.
- א. מה הדין אם יהודה נכח בבית הדין ואמר שאינו רוצה לזכות בקרקע?
- ב. האם אפשר לזכות ליהודה קרקע אע"פ שאינו יודע כלל?
- ג. מה הדין אם לאחר מעשה שמע יהודה שזיכו לו קרקע בשביל כתיבת הפרוזבול, ועתה הוא צוח שהוא אינו רוצה בכך?

178. מאיזה טעם קנסות של אונס ומוציא שם רע אינם נשמטים? כתוב ב' טעמים.
179. מה יש ללמוד מהפסוק "בחריש ובקציר תשבות"?
180. ירק שנגמר "לגמרי" בשישית, האם מותר בשביעית להוציאו ולאוכלו?
181. מה פירוש, ובאיזה הקשר נאמר: "עשה הבכור, הותר האפל"?
182. מה הטעם שנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד?
183. מאימתי אסור לנטוע אילנות לפני שנת השמיטה? מה הטעם?
184. שמעון נטע אילן באמצע אלול של ערב שביעית. מה דין האילן? מה דין הפירות?
185. "מחזיקין ידי גוים בשביעית". כתוב ב' פירושים של הירושלמי. וכמי הלכה.
186. טכנאי מזגנים הגיע לתקן את המזגן. לאחר שסיים את העבודה בעל הבית נתן לו במתנה ארגז מלא פירות שביעית מגינתו. הטכנאי קיבל בשמחה את הארגז והלך מבלי לדרוש תשלום על העבודה. האם הדבר מותר?
187. גידול שמתקיים בארץ ואין לו ביעור, לדעת ר"מ מכל מקום לדמיו יש ביעור. מה הקשו עליו חכמים, ומה ענה ר"מ?
188. מה דינו של מי שחרש את שדהו בשביעית ע"מ שתהיה יפה לזריעה במוצאי שביעית?
189. האם מותר להשתמש בתבן וקש של שביעית להסקת תנור?
190. מהו פרוזבול מוקדם? מאוחר? והאם הם כשרים? נמק.
191. אורז שהשריש קודם ר"ה של שמיטה, ונגמר גידולו בתוך שנת השמיטה, האם מותר באכילה?
192. מי שגר באזור הגליל העליון, ומחזיק פירות שביעית שכבר כלו בגליל העליון, אך עדיין נמצאים על העצים בגליל התחתון. האם מותר לו לאוכלם?
193. כתב הרמב"ם שמי שעבר וזרע בשביעית פול המצרי לירק, ולקט אותו בשמינית – מותר באכילה. וקשה, הרי קי"ל שכל הנזרע בשביעית צריך לעוקרו. כתוב ג' תירוצים.
194. האם מותר לשכור פועל ללקוט פירות שביעית?
195. מה פירוש "אבנים שזועזעתן המחרישה"?
196. מהיכן למד הרמב"ם את כל סוגי המלאכות האסורות מדרבנן בשביעית?
197. "ר' יהושע אומר כזירודה וכפיסולה של חמישית, כן של שישית". באר.
198. שדה אילן שיש בה 7 אילנות בתוך בית סאה, אימתי מותר לחרוש כל בית סאה בשבילן? התייחס לדעת הרמב"ם והראב"ד.
199. בצל שעקרו בשביעית, ונטעו בשמינית, וגדלו עלים בשמינית. מה דין העלים? מה דין הבצל?
200. האם נוהג איסור חרישה ערב שביעית בימינו? נמק.
201. האם פרוזבול מועיל בשמיטה דא"ר?
202. במה קלה השביעית מתרומה?
203. מה ההבדל בין מסירת שטרו לב"ד לבין פרוזבול?
204. האם צריך להפריש חלה מעיסה שנעשתה מחיטים של שביעית?
205. מה פירוש "מעשה בית דין", ומדוע אינו נשמט?
206. האם יכול להיות בקבוק קולה שקדוש בקדושת שביעית?
207. הלכות פרוזבול הם "דיני" או "איסורא"?
208. עד אימתי נקראים נטיעות?
209. מה פירוש "להוציא זבלים לאשפות"? מה טעם האיסור?
210. מי שלקח ספיחי שביעית ונטע את גרעיניהם, האם הגידולים מותרים באכילה? כתוב הדין וטעמו.
211. "הרלוועין שקיימן לזרע, אם הקשו לפני ר"ה ונפסלו מאוכל אדם – מותר לקיימן בשביעית". באר.
212. האם יש ירק שדינו כדין נטיעות לענין חרישה ערב שביעית?
213. באר דין אתרוג. ואת פסק הרמב"ם בדינו.
214. מה המרחק בין אילן לאילן בתוך שדה האילן?
215. מי שבא במוצאי שביעית לחרוש את שדהו, ורואה שגדלו בה הרבה ספיחים, האם רשאי לתולשם בשביל לחרוש?
216. אילו כלי עבודת שדה מותר למכור בשביעית? והאם משנה מי הוא הקונה?
217. מדוע אסור לבנות מדרגות ע"פ הגאיות בערב שביעית?
218. האם מותר לנטוע אילן סרק בשביעית?
142. איך כתב הרמב"ם שמותר לרחוץ במרחץ שהוסקה בתבן וקש של שביעית? הרי תבן וקש הם מאכל בהמה ואסור להפסידו? ומדוע כתב הרמב"ם שאסור להסיק תנור בתבן וקש של שביעית?
143. האם השביעית משמטת מלוה ע"פ?
144. למה שחובו נשמט, האם ראוי בכל זאת ראוי להחזיר את הכסף ללוה?
145. מהו החידוש בכך שמלוה בשטר שיש בו אחריות – נשמטת בשביעית?
146. מדוע הלל תיקן פרוזבול? הרי אפשר לעשות תנאי "שלא תשמטני בשביעית"?
147. באיזו הלכה בהלכות שביעית נזכר "אדם חשוב"?
148. בירושלמי אמרו "כפרנית שהיא נעשית מלוה – משמטת". ואילו במשנה שביעית אמרו "כל מעשה ב"ד אינם משמטים". באר הסתירה בין המימרות. וכתוב יישוב לכך.
149. רביעית שמן של שביעית שנפלה לתוך מ' סאה שמן של שמינית. מה דין השמן?
150. איך קונים לולב ואתרוג מעם הארץ בשנת שמיטה? במה שונה לולב מהאתרוג לענין שביעית?
151. מרדכי מציג פרוזבול שזמנו מ"ח ניסן וטוען שבאדר שלפני כן הלווה כסף בעל פה ליהודה, יהודה טוען שלא באדר הייתה ההלוואה אלא באמצע ניסן. מה הדין? ואיך יהיה הדין אם מתורכחים התובע והנתבע אם הייתה זו הלוואה או הקפה?
152. אימתי עובר אדם על איסור "לא תשחית את עצה"?
153. מה פירוש "המדריך את שדהו"?
154. קדושת שביעית מתחללת דרך מקח או דרך חילול?
155. איך הלל תיקן פרוזבול אם התורה אמרה שהחובות נשמטים? מה תירצו האמוראים? איך פסק הרמב"ם? מה קשה על פסיקתו? ומה יש לומר ביישוב דבריו? כתוב לפחות ב' תירוצים.
156. עד מתי אסורים ספיחי שביעית?
157. עד אימתי חורשין בשדה הלבן ערב שביעית?
158. מהם ג' ארצות לשביעית? ומה חילוק ההלכה ביניהם?
159. מה יעשה מי שרוצה להלוות כסף לחבירו, ושהחוב לא ישמט, מבלי לעשות פרוזבול?
160. לאיזה בעל מקצוע מותר לשלם בדמי שביעית?
161. מה הטעם שתיקנו חכמים שמיטת כספים בזה"ז?
162. איך פירש הרמב"ם את הגמ' "בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים"?
163. איך התירו לקנות כרפס של נהרות מעם הארץ? הרי אמרו "אין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ"?
164. למי מותר לאכול אחר הביעור?
165. מהו "לפסג" את האילן?
166. באר דברי המשנה "השביעית משמטת את השבועה".
167. למה יש לו שדה ממושכנת במשכנתא דסורא, האם אפשר לכתוב עליה פרוזבול?
168. מהי "רביעה שניה"? ולגבי איזה דין נזכרה?
169. הרמב"ם פסק שהמסיים שדה לחבירו אינו משמט. קשה, הרי בגמ' ב"מ אמרו "האי משכנתא באתרא דמסלקי שביעית משמטת". איך אפשר ליישב דבריו?
170. איך כתב הרמב"ם "שדה שנטייבה בשביעית פירותיה מותרים"? הרי פסק במק"א ששדה שנטייבה אסור לזרעה כלל ותעמוד בורה לפניו.
171. האם דיני הפרוזבול יכולים לחתום על שטר הפרוזבול בתור עדים?
172. במה חמורה שביעית משבת? ומאיזה טעם?
173. "תאנים של שביעית – אין קוצצין אותן במוקצה". באר מהו מוקצה. ומה טעם הלכה זו.
174. מהי "בתולת שקמה"? ובאיזה אופן מותר לקצוץ אותה בשביעית?
175. לפי איזה שלב בגידול נקבע השיוך לשנה שישית או שביעית? התייחס ל: פירות, ירקות, אורז, שומשום, חיטה, כוסמין.
176. באיזה תנאי מותר לפתוח מחצב בתחילה בתוך שדהו?
177. מה הטעם שמותר לעדור ולזבל בזמן תוספת שביעית?

219. האם שביעית משמטת שותפות?
220. האם מותר לסוך את הידיים בשמן זית של שביעית?
221. כתוב השיטות השונות במנין שנות השמיטה.
222. איך ר' יהושע ור"ג מקילים בכובש כבשים בחבית אחת? הרי סו"ס נותן טעם?
223. האם בזמן בית שני היה היובל נוהג?
224. מי שיש בגינתו פירות שביעית, אך בשדה הם כבר כלו, האם מותר לו לאוכלם?
225. מי שעושה מדורת ל"ג בעומר באמצע שדהו, האם מותר לו ללקט עצים משדהו למדורה? האם יש חילוק בין עצים דקים לעצים?
226. האם מותר לישראל לסגור חוזה עם גוי שבשנה השמינית הישראל יזרע את שדה הגוי?
227. מאימתי מותר לקצוץ אילן בשביעית? ומה הטעם שאסור עד זמן זה?
228. כמה שונים אורז דוחן שומשומין ופרגין משאר ירקות לענין שביעית? מה הטעם?
229. מדוע הקפת החנות אינה משמטת? ואימתי היא כן משמטת?
230. באר המושגים "נדיירה", "נטייבה", "נתקוזה". ומה ההשלכה של כ"א מהם למוצאי שביעית?
231. באר דין שט"ח מאוחר ומוקדם.
232. למה שבא לשלם את הכסף למלוה, אע"פ שהשביעית השמיטתו. מה יעשה המלוה?
233. "אין מבשלין ירק של שביעית בשמן תרומה, שלא יביאנו לידי פסול". כתוב ב' פירושים למשנה.
234. מתי מצריכים חכמים להגביה את האשפתות ג"ט? מדוע?
235. מה הן "עשר נטיעות"? מה דינם? ומה המקור לדין זה? ומה הטעם שלו?
236. איזו הלכה למדו מדכתיב ולחיה אשר "בארצך"?
237. המפנה גדר אבנים משדהו, אימתי מותר לו לפנות את הגדר כולה? כתוב ג' אפשרויות.
238. מה הטעם שאין אוכלין על הסתווניות?
239. מי שטס לצרפת וכשנחת מצא בחיק שלו פירות שביעית שכבר הגיע זמן ביעורן. כתוב מח' התנאים בדינו, וכיצד הלכה.
240. ראובן נשבע לשמעון שהוא יפרע לו את חובו, עברה שביעית, ולא עשה שמעון פרוזבול. עתה שמעון תובע חובו. מה הדין?
241. כמה חולקים ר' יהודה ור' יוסי על שמיטת הקפת חנות ושכר שכיר?
242. מי שלקח בפירות שביעית חמור, מה עליו לעשות?
243. מה דינו של מי שקנה בדמי שביעית דבר שאסור לקנות בדמי שביעית?
244. האם מותר בשנת השמיטה לקוץ אילן עבור הסקה?
245. מה פירוש אמרם "בכדי מן שנו"?
246. מתי הוא זמן הביעור של עלי הגפנים?
247. האם קנס אונס ומפתה נשמט? נמק. והאם יש חילוק אם עמד לדין או לא?
248. איך פסק הרמב"ם שהשוחט את הפרה ונתעבר אלול הרי זה משמט? הרי בירושלמי אמרו שמשנה זו היא אליבא דר' יהודה, ואנן קי"ל כחכמים.
249. איך הלל תיקן פרוזבול? הרי התורה אומרת שהחובות נשמטים?
250. באיזה אופן מותר להטמין ירקות בקרקע בשביעית?
251. באיזה אופן התייר ר"ע לחתוך גפנים בשביעית, אפ' באמצעות כלי עבודה המיועדים לכך?
252. לדעת הרמב"ם, שביעית בזה"ז דאו' או דרבנן?
253. כמה חמורה שביעית מהקדש?
254. ראובן הלוח לשמעון 1000 נה, ומסר שמעון בידו משכון בשווי 850 נה. זמן הפרעון היה בתוך שנת השמיטה. ולא עשו פרוזבול. לאחר השמיטה בא ראובן ותובע חובו משמעון. שמעון טוען שהחוב נשמט. מה הדין?
255. באר הפעולות הבאות שעושים בנטיעות: "מזהמין", "כורכין", "קוטמין", "עושים להם בתים".
256. "מלוה על המשכון אינה משמט" – א. מה הדין אם ערך המשכון 100 והחוב 200?
- ב. משכון האמור כאן, הוא בשעת הלואתו או שלא בשעת הלואתו?
257. מי שהדליק מדורה ע"י מאכל בהמה הקדוש בקדושת שביעית – האם מותר לבשל על אש זו?
258. המוסר שטרותיו לבית דין, האם חובר נשמט? נמק.
259. באיזה אופן מותר ללקט עצים שדה?
260. הלוח מן הגר, ונשמט החוב בשביעית, מת הגר ויש לו בנים, האם ראוי להחזיר להם החוב?

תשובות

1. משנה פ"א מ"א. רמב"ם פ"ג ה"א
 2. משנה פ"ד מ"ב. רמב"ם פ"ו ה"ז
 3. משנה פ"ז מ"א. רמב"ם פ"ו ה"ז
 4. רמב"ם פ"ד הכ"ב. ברדב"ז ב' תירוצים
 5. משנה פ"ב מ"ב. בפירוש הר"ש
 6. רמב"ם פ"ד הכ"ה ברדב"ז
 7. רמב"ם פ"ו ה"ח
 8. משנה פ"ג מ"ז. רמב"ם פ"ב ה"י
 9. רמב"ם פ"ט הכ"ד. וברדב"ז
 10. ב"י סע' לה
 11. משנה פ"ד מ"ז. ב' טעמים – טעם הרמב"ם וטעם הר"ש
 12. רמב"ם פ"א ה"ב-ג ורדב"ז שם
 13. משנה פ"ה מ"ח. בפירוש הר"ש
 14. רמ"א בסע' לג
 15. רמב"ם פ"ד ה"א. "קוצר מעט מעט". וכן בהלכה כד – "מעט כדרך שמביאין מן ההפקר". ובנוי על המשנה פ"ה מ"ז. מהשיעור שהתירו למוכר למכור כלים לאיסוף הפירות, אנו למדים כמה מותר להביא לביתו.
 16. משנה פ"ו מ"ב. פירוש הר"ש דאיירי בשמור. ולרמב"ם אפ' במופקר. והטעם שהחמירו בסוריא, ברמב"ם שם.
 17. משנה פ"ו מ"ו בפירוש הר"ש
 18. משנה פ"ז מ"ז. שלא במינה בנ"ט. רמב"ם פ"ז הכ"ב. ורדב"ז פ' שאיסורו בנ"ט דווקא לאחר הביעור, אך קודם ביעור הוא דשיל"מ ואוסר בכ"ש אפ' באינו מינו (ושא"פ לא פירשו כן ברמב"ם, דסתמתו אינה מורה כן)
 19. רמב"ם פ"א ה"ו. רדב"ז
 20. משנה פ"ח מ"ג. טעם רמב"ם. וטעם ר"ש.
 21. רמב"ם פ"א ה"ט. א) כס"מ ב) כס"מ ג) רדב"ז
 22. רמב"ם פ"א ה"ב
 23. ירק – רמב"ם פ"ד ה"ב. ירק אחר לקיטתו. (ואם נלקט בשביעית אסור משום ספיחין, כמו בה"א לגבי אורז ודוחן). תבואה – רמב"ם שם, ה"ט וה"י. תלוי בהגיעו לעונת המעשרות.
 24. רמב"ם פ"ח ה"ח
 25. משנה פ"ז מ"ו. רמב"ם פ"ז ה"ט-כ. וכס"מ. ושם ג' סוגי קטף. לאחד אין שביעית, ולשניים יש.
 26. ב' דעות ברמ"א סע' יד
 27. רמב"ם פ"ו ה"ה
 28. רמב"ם פ"ד הכ"ז-כ"ח. וברדב"ז גדר עבר הירדן.
 29. רמב"ם פ"ה ה"ה
 30. רמב"ם פ"א ה"ז. חילוק בין אברויי לאוקמי.
 31. משנה פ"ד מ"ב. רמב"ם פ"א ה"ד.
 32. משנה פ"י ה"ב, ופירוש הרמב"ם. רמב"ם פ"ט ה"ה (ע"ש השגת ראב"ד מהירוש' ותירוצי הנו"כ)
 33. רמב"ם פ"א ה"ו. פירוש 'אילווי' – רדב"ז וכס"מ. מאי קמ"ל – הסבר הרדב"ז, וב' הסברים בכס"מ.
 34. רמב"ם פ"ח ה"ו. שדה בור – מותר. שדה אילן שיש ללוקח באילן – אסור. שדה אילן שאין לו באילן – מותר.
 35. רמ"א בסע' א – לסמוך על העיטור שאין שביעית בזה"ז כלל. ופסק רמ"א אין לדקדק אחריהם. וש"ך כתב שהנוהג שמיטת כספים תע"ב. ובסמ"ע הביע טעם שהציע הרא"ש, דכולם הוי כהתנה ע"מ שלא תשמטני.
 36. שר"ע סע' ה'
 37. טור סע' לג-לד בשם הרא"ש, שבמקום שלא שכיח פרוזבול ואין ידוע לעם עניינו, אינו נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד.
 38. רמב"ם פ"ה מ"י
 39. משנה פ"ז מ"ז. בפירוש הרמב"ם.
 40. משנה פ"ז מ"ג.
 41. רמ"א סע' יז
 42. רמב"ם פ"ד הכ"ד
 43. רדב"ז בפ"ד הכ"ה
 44. רמב"ם פ"א ה"א. בראב"ד – דווקא בגבול עולי מצרים התירו. כס"מ – שביעית בזה"ז דרבנן. וברדב"ז – פיקוח נפש.
45. משנה פ"ה מ"ח. בפירוש הר"ש, דכל היכא דאיכא למיתלי תלינן, אע"פ שאין דרך לשחוט פרה החורשת.
 46. רמב"ם פ"ז ה"ג. הכס"מ ביאר שאין כוונתו שאסור ליהנות מהם לאחר ר"ה, וכ"ש שאחר ר"ה מותר. ורדב"ז חידש שכוונת הרמב"ם שאע"פ שאינם טעונים ביעור ושריפה, מ"מ לאחר ר"ה צריך להפקירן.
 47. רמב"ם פ"ד ה"ל. ברדב"ז שם הסתפק בגויים שבאים ליטול ביחד עם ישראל אם מותר למונעם.
 48. ב"י סע' י' – שמיטת כספים הוא קודם איסורא, לפני שהוא ממונא.
 49. שו"ע סע' ל
 50. רמב"ם פ"ט ה"ט. ברדב"ז טעם אחד. ובכס"מ עוד ב' טעמים.
 51. משנה פ"א ה"ח. ג' דעות בתנאים. ובדעת ר"ע פירוש רמב"ם ופירוש ר"ש.
 52. משנה פ"ד מ"ו. בפירוש רמב"ם ור"ש
 53. משנה פ"ג מ"י. בטעם להעמיק עד הסלע ב' פירושים בר"ש. והוסיף שההיתר הוא דווקא בינו לבין רה"ר, אך בינו לחבירו אסור (דלמא ממליך וזרע). ומה יעשה עם העפר מח' ר' יהושע ור"ע.
 54. שו"ע סע' לח. חילוק בין אם יש לו או אין לו נכסים. אין לו – אינו נאמן לחוב לאחריני בהודאתו (סמ"ע) ואם יש לו – אינו נאמן, ומוכר מחזיר ללוקח דמי המקח. וש"ך חולק על מרן וסובר שלעולם אין המוכר נאמן בהודאתו לחוב ללוקח, אלא לעולם טוענים לו, וגובה בשטר שקנה.
 55. משנה פ"ג מ"ו. ב' היתרים – נוטל גדר משדה חבירו. או נוטל את שלו אך התחיל מערב שביעית. וברמב"ם פ"ב ה"ח נמצא היתר שלישי – "שלא נתכוון לתקן שדהו" (אפ' התחיל בשביעית) ומקורו בירושלמי. והקשה הרדב"ז מה בכך שאינו מתכוון סו"ס איכא מרא"ע, ותירץ דאיירי שיש שם בניינו דמוכיח עליו (ומסתימת רמב"ם לא משמע כן).
 56. משנה פ"ב מ"י. פירוש ר"ש.
 57. משנה פ"ב מ"ג. ב' פירושים בר"ש.
 58. רמב"ם פ"א ה"ד מנה הנוטע עם מלאכות דרבנן, וכן דעת ר"ת, ע"פ הגמ' מו"ק ג. דאסר רחמנא ד' מלאכות בלבד. אך ר"ש (פ"א מ"א, פ"ב מ"ו) כתב שהיא אסורה מדאו', דאם זמירה נאסרה משום זריעה, כ"ש נטיעה שדומה לזריעה טפי. והרי בשבת (עג'): אמרו זומר תולדה דנוטע. א"כ ק"ו הוא.
 59. רמב"ם פ"ח ה"ח
 60. רמב"ם פ"ו ה"ט
 61. רדב"ז פ"ג ה"א
 62. משנה פ"ד מ"ד
 63. רמב"ם פ"ט ה"ו פסק שאם סיים לו שדה אינו משמיט. ביאר כס"מ בשם הר"ן שכך למד שמסקנת הסוגיא גיטין לו ע"א, והרמב"ן הקשה עליו מאיזהו נשך סז: שאמרו שמשכנתא באתרא דמסלקי משמטת, וא"כ סיים לו שדה הוא ק"ו. וכתב כס"מ שבעה"ת תירץ שהרמב"ם בכוחו "סיים לו שדה" כוונתו למשכנתא באתרא דלא מסלקי. בשו"ע סע' ב' פסק כדעת הרמב"ם בסתם, והביא את תירוץ בעה"ת ב"יא (כי סתימת הרמב"ם לא מורה כן).
 64. משנה פ"ח מ"ד. רמב"ם פ"ו ה"ב. ברדב"ז ג' טעמים: א) קולא שהקילו בשביעית דרבנן (ע"פ הירושלמי). ב) לקט לי "בו" הוא לשון מכר, ולכן הדמים שמקבל הם שביעית, משא"כ בלשון השניה הוא ל' שכירות (רש"י). ג) לשון של שכירות יומית מותר, לשון של שכירות לפירות אלו – אסור (כן ביאר ברמב"ם).
 65. משנה פ"ג מ"ח. ע"פ פירוש הרמב"ם פ"ב ה"א – אסור למלא שטח בעפר, מפני שמתקן את הארץ (לזריעה)
 66. משנה פ"ח מ"ט-י
 67. רמב"ם פ"ח ה"ט"ז
 68. רמב"ם פ"ח ה"י
 69. א) פרוזבול. ב) להתנות ע"מ שלא תשמטני בשביעית. ג) למסור שטרותיו לב"ד. ד) להלוות על המשכון ה) לדחות מועד הפרעון לאחר שנת השבע
 70. לרמב"ם (פ"ז הל' א-ג) ביעור כפשוטו, שורף או מאבדן (וכן דעת הראב"ד שם). ראייה לרמב"ם הוא פשט לשון המשנה

"ביעור". ושיטת רמב"ן ר"ש ושאר שהביעור הוא הפקר הפירות (כס"מ שם). וראיתו מהתוספתא (הובא בכס"מ) "הגיע שעת הביעור מחלק ... מוציא ומניח על פתח ביתו... וחוזר ומכניס לתוך ביתו ואוכל והולך...". ועוד, שלא מנו פירות שביעית בכלל הנשרפים.

71. רמב"ם פ"א ה"י
72. רמב"ם פ"ה ה"ד. ב' טעמים – שמא יביא את השמן תרומה לידי פסול (בביעור שביעית). שמא יביא את הפירות שביעית לידי פסול (שתיטמא התרומה ותישרף) (כס"מ שם). ובכמות מועטת שרי.
73. ב"י סע' ט. לרש"י אסור לכתח' דעביד איסור. אך לרמב"ם מותר לכתח' וכ"ד הרא"ש.
74. א) משנה פ"י מ"ו בפירוש הר"ש כתב הטעם – קרקע חשיב כגבוויי טפי. טעם נוסף בב"י בשם רש"י – דתיקנו פרוזבול דומיא דרוב חובות, שבהם יש קרקע ללוה. ועוד כתב בשם רשב"ם דהטעם דקרקע כ"ש שוה כל החוב, דאין אונאה לקרקעות. ב) משנה פ"י מ"ו. וברמב"ם פ"ט ה"ט אפילו קלה של כרוב ע"פ הגמ' גיטין לו. ואפ' משאיל לו קרקע מהני. ובב"י סע' כג כתב שאפ' קרקע מושכרת מהני. וכ"פ בסע' כג. ג) משנה פ"י מ"ו. רמב"ם שם, שו"ע סע' כד.
75. לא. משנה פ"ח מ"ז. רמב"ם פ"ו ה"ו
76. משנה פ"ז מ"ג. צובע לעצמו ולא בשכר. רמב"ם פ"ו ה"ב. וברדב"ז שם לגבי טובת הנאה שאסור כשכר.
77. רמב"ם פ"ה ה"ג. אין צריך למונעו (דהוי כאכסניא שמאכילים).
78. משנה פ"ד מ"ד. במחליק (ג' עצים ואילך) מורדים ב"ה שאסור לשרש. לכן שמעון צריך לכרות את העצים סמוך לקרקע, דאם משרש מחזי כמתקן הקרקע לזריעה. רמב"ם פ"א ה"ח. ולגבי הכלים – משנה פ"ד מ"ו כר"ע, שקוצץ לעצים כדרכו וא"צ שינוי, ומשתמש בכלים הרגילים. רמב"ם שם ה"כ.
79. רמב"ם פ"א ה"ב – חורש אינו לוקה מן התורה, כרבא (מו"ק ג). אהני תולדות מחייב דווקא. וגם אינו אסור מהתורה, אלא רק מדרבנן כמבואר ברמב"ם שם ה"ד "מכת מרדות מדבריהן". וכן מפורש עוד שם בהל' ג, והל' י. ודעת הר"ש (פ"ב מ"ב) שחרישה אסורה מדאור.
80. משנה פ"ג ה' א-ג. מותר לאסוף זבלים בשדהו, מזמן שיקשר המתוק (כדעת ר' יוסי שם) שמאותו זמן אין עובדי אדמה מזבלין עבור שנה זו, אלא רק הכנה לשנה הבאה. כמות הערימות – במשנה ב' ו-ג: 3 ערימות לכל בית סאה (כ"ט 62 מ"ר) כל ערימה בנויה לפחות 10 משפלות (כלים) של לתך (כ"ט 120 סמ"ק). אם יש לו בשדה איזור סלעי, או מוגבה ג' טפחים, או חפירה בעומק ג"ט, רשאי להניח שם אפ' יותר 3 ערימות לבית סאה. רמב"ם פ"ב ה' א-ג. כס"מ.
81. משנה פ"ה מ"ב – מי שמטמין ירק בקרקע, ד' תנאים אמרו בשביל שלא יהיה מוחזי כזורע: כמות גדולה ביחד, גובה הערימה, עפר על גביו, ובמקום דריסת רבים. כל אלה מראים שאינו עושה לזריעה (וגם מונע הצמיחה בפועל). הלכה כחכמים (דלא כר"מ) שמספיק ד' קבים ירק, וגובה הערימה טפח, טפח עפר ע"ג, ומקום דריסת רבים. וכ"פ רמב"ם פ"א ה"ט. והוסיף אופן היתר נוסף (משנה כלאים א, ט) – והוא שעליו של הירק מגולים, דלא הוי דרך זריעה ומותר ללא כל התנאים הנ"ל (רדב"ז).
82. החוב אינו נשמט. רמב"ם פ"ט ה"ג. ע"פ הגמ' מכות ג. כלישנא בתרא. וכ"פ שו"ע ס"ו. דווקא חוב שיכול לנגוש בצאה"כ של ר"ה של צאת שביעית – נשמט.
83. רמב"ם פ"ו ה"ג. על החמרים שעוברים עבירה ומביאים מפירות שביעית כמות גדולה (ששכרם מרובה בשונה מהפועל ששכרו מועט ואילו נושא נפשו ולכן לא החמירו בו, רדב"ז) קנסו שדמי שכירותם יהיו קדושים בקדושת שביעית (היינו אע"פ שדמים אלו אינם דמי מקח על הפירות אלא תשלום על מלאכתם, קנסו שיהיו דמי שביעית).
84. ירושלמי הביאו הר"ש פ"י מ"ב. ונפסק ברמב"ם פ"ט ה"ח. וביאורו "מלוה שהיא נעשית כפרנית" – היינו תחילתו הלוואה, וכאשר תבע התובע כפר הנתבע, ובשעת שמיטת כספים עמד בכפירתו – אין המלוה נשמטת, דבשעת שמיטה אין כאן חוב,

- ולכן אם בשנה שמינית מודה הנתבע, או שמביאים נגדו עדים – חוזרת הלוואה ונגבית. "כפרנית ונעשית מלוה", לזה כפר בחוב, והורה בו קודם קץ שנת השבע, ולא שילם עד סוף השנה, ולכן נשמט החוב (וחלק זה לא כתב הרמב"ם, כי הוא מלתא דפשיטא, רדב"ז). (הראב"ד הקשה על הרמב"ם ממתני' דשבועות, ותירצו כס"מ ורדב"ז).
85. משנה פ"א מ"ח. "מטפח ולמטה – כנטיעה". ר"ש פירש שה"ה לענין ערלה, מונים מחדש למה שיצמח. ברמב"ם כאן לא התייחס לערלה (ובהל' מע"ש פ"י ה"ג פסק דלא כהר"ש, אלא שדווקא אם נקצץ עד הקרקע ממש מונה ערלה מחדש)
86. רמב"ם פ"ט ה"ז – "חכמים גדולים ביותר כבי"ד של ר' אמי ור' אסי". ובכס"מ בשם הר"ן שכוונת הרמב"ם בי"ד "חשוב שבדור" שבכוחם להפקיע ממון, ול"ד כר' אמי ור' אסי ממש. וברדב"ז פירש יותר רחב, דכל בתי דינין כותבין, דיפתח בדורו כו', דאלת"ה בטל פרוזבול, ומ"מ בעינן גדול "בעירו" (ולא "שבדור" כמ"ש כס"מ), ולא כמו שנהגו מול ג' הדיוטות. וכ"פ מרן בסע' יח, דבעינן בי"ד חשוב, שמינו אותם אנשי העיר עליהן. אך הרא"ש חולק וסובר שלא דווקא ר' אמי ור' אסי, אלא כל בי"ד, ואפ' בי"ד של ג' הדיוטות (שיודעים ענין פרוזבול), וכ"פ רמ"א שם.
87. ירושלמי הביאו הר"ש פ"ז מ"ב – החליף שמן בשמן (שמן שביעית בשמן ששית) שניהם אסורים בהדלקה. וכתב הטעם משום שמא מיחלפי אהרדי שיסברו ששניהם של חולין שהוחלף בשביעית (ויבואו לידי תקלה, כי חולין מוחלף קדושתו יכולה לעבור הלאה, ואילו שמן שביעית עצמו לעולם בקדושתו). נפסק ברמב"ם פ"ה ה"ח.
88. משנה פ"ב מ"י. רמב"ם פ' מזין רסיסי מים, היינו השקיה בשינוי. ושעפר לבן הוא קרקע שבין האילנות (המרווחים יותר מ' לב"ס) ור"ש פ' השקאה גמורה, ועפר לבן הוא שדה לבן.
89. רמב"ם פ"ז ה"ו. ע"פ הירושלמי. ופשטו כמו שפירשו רוב המפרשים, לקולא, שאם התחיל לאכול מחבית זו דג' כבשים, הואיל וכבר התחיל בביעורה (באכילתה) הרי היא כמבוערת, ואפ' אחר זמן הביעור ממשיך לאכול ממנה (הואיל ואם שהה אותה פתוחה ולא יאכל בסמוך, המאכל יתקלקל, וא"כ ברור שהוא יכלה את המאכל בקרוב, לכן הקילו, דרך אמונה). אך רדב"ז הקשה שהיא קולא יתירה, ולכן פירש שהכוונה לחומרא – שאם פתח את החבית, חייב לבער עתה את כל הג' מינים שבה, אע"פ שרק לאחד מהם הגיע זמן הביעור.
90. רמב"ם פ"ח ה"ד.
91. משנה פ"ד מ"א. רמב"ם פ' בשטובה היינו יעשו הסכמה ביניהם אתה בשלי ואני בשלך, או שיבטיח לו שיגמלהו על כך וכיוצא ב. וברדב"ז (פ"א ה"ט) הקשה שאכתי יש כאן טובה אם אדם מנקה שדה חבירו, גם מבלי שיאמר לו "תראה מה עשיתי למענך", לכן פ' שמלבד מה שאסור להם לקבוע שכל אחד יעשה בשדה חבירו, גם אסור ללקט הדקין כלל, אלא רק הגס (לא כמו שמשמע מפשט הרמב"ם שכתב "נקיתי שדך").
92. משנה פ"ד מ"ז. בשביל להכניס את התפוחים לביתו, בעינן שיגיעו לעונת המעשרות שלהם (ראוי לאכילה). אך אם הדרך לאכול מהם מעט בשדה גם כשהם בוסר, א"כ גם בשמיטה מותר לעשות כן.
93. משנה פ"ז מ"ז. שביעית אסרת שלא במינה בנ"ט. א"כ אם טעם הלימון מורגש בסלט, הסלט כולו קדוש בקדו"ש. ולפי פ' הרדב"ז (פ"ז הכ"ב) יש לחלק – אם הלימון הוא קודם זמן הביעור שלו, דינו חמור כי יש לו מתירין, ולכן אסור במשהו, והסלט יהיה קדוש בקדו"ש אפ' טעם הלימון אינו נרגש. ואם הלימון לאחר זמן ביעורו, אסור רק בנ"ט.
94. משנה פ"ז מ"א. קדושת שביעית – מאכל אדם או מאכל בהמה או מין הצובעים. וביעור הוא לדבר שאינו מתקיים בארץ, ויש לו עת שהוא כלה לחיה מן השדה. ולפי גירסת הרמב"ם יש גידולים שאע"פ שאינם מתקיימים בארץ – אין להם ביעור. כי במשנה ב' שם גרס כל "שאינו" מאכל אדם ומאכל בהמה, ו"אינו מתקיים" בארץ – יש לו שביעית, ואין לו ביעור. ובחיבורו (פ"ז ה"ד) כתב שאינו "מיוחד" למאכל אדם או בהמה, וגם אינו לעצים – יש לו שביעית ואין לו ביעור "אע"פ שאינו מתקיים בארץ" (חזו"א ביאר שלדעת הרמב"ם מאכלים

117. רב"ז פ"ז ה"ג. פירוש א' – נחלקו לאחר "ביעור ראשון" דהיינו בשלב שמוציא על פתח ביתו ומכריז שכל הרוצה יבוא ויטול, אז לדעת ר' יהודה רק עניים רשאים ליטול, ולר' יוסי אף עשירים. פירוש ב' – נחלקו על כל פירות שביעית, שלר' יהודה לעולם רק עניים אוכלים, ולר' יוסי אף עשירים.
118. משנה פ"ט מ"ז. ברמב"ם פ"ט ה"ט כתב הטעם 'מפני שהוא ראוי למאכל בהמה'.
119. רמב"ם פ"ד הל' ג-ד. ספיחין המותרים באכילה: א] צמח שאין זורעים אותו רוב בני"א. ב] ספיחים העולים בשדה בור וכד'.
120. משנה פ"ח מ"ד. הטעם בר"ש – לאכלה ולא לסחורה.
121. משנה פ"ד מ"י – אצל שלוששתם הזמן שממנו ואילך אסור לקרן את האילן בשביעית – הוא מוקדם יותר משאר אילנות.
122. משנה פ"ט מ"ד. **ספיחין** – רמב"ם גרגירי תבואה שנשארים בארץ זמן רב. ר"ש – מין מאכל שנשאר ב"ספיחין" של היונים, חורים בכותל, ואשמועינן שאע"פ שכבר אינו מצוי לכל אלא רק להם, אוכלין עליו. עוד פירש – מה שבין העשבים. **דופרא** – 'דו פרי', אילן שעושה פרי פעמיים בשנה, הקילו שאוכלין מהראשון על השני. **סיתוניות** – מלשון 'סתינו', ענבים מאוחרים, אין אוכלים עליהם ענבים של הקיץ.
123. משנה פ"ז מ"ז. שביעית מין במינו אוסר בכל שהוא. רמב"ם פ"ז הכ"ב.
124. חייב לבער. רמב"ם פ"ז ה"ב. ע"פ המשנה פסחים. נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם.
125. משנה פ"ט מ"א. ר' יהודה כל הספיחין אסורים חוץ מחרדל. ר"ש הכל מותר חוץ מכרוב. חכמים – כל הספיחין אסורים. וכן הלכה. רמב"ם פ"ד ה"ב.
126. מו"ק ו: ראב"י אומר לגבי שדה אילן שמושכין מים מאילן לאילן ואין משקים כל השדה, וחכמים מתירים. וברירושלמי פירשו שאם האילנות צפופים (יותר מ10 לב"ס) – לכ"ע מותר להשקות כל השדה, ואם מרווחים (פחות מ10 לב"ס) – לכ"ע אסור להשקות, ומותר למשוך. ונחלקו ראב"י וחכמים על 10 לב"ס. ובוה יובן פסק הרמב"ם כאן (פ"א ה"ח) שאם מרוחקין יותר מ10 לב"ס מושכין, ואם מקורבין 10 לב"ס – משקין, כחכמים (כס"מ).
127. לא. רמב"ם פ"ח ה"ו. בכורות ל. משנה וגמרא. שלכל אחד יש חומרא על חבריו. מעשר טעון הבאת מקום (מעש"ש לירושלים), ושביעית אין לה פדיין.
128. לא. משנה פ"ח מ"ח. אין לוקחין עבדים וכו'. דבעינן לאכלה ולא לסחורה.
129. ב"י סע' יט. התרומות והטור פסקו כרב ששת דבעינן ג' דינים, כנראה משום שסוברים שפרוזבול הוא לא 'דיני' אלא 'איסורא' דשביעית, ולכן הואיל ומסתבר טעמיה דרב ששת (דסתם 'דיינים' הוא ג') פסקו כמותו. וכ"פ שו"ע סע' יט.
130. רמב"ם פ"ט ה"ט כתב שפרוזבול אינו מועיל בשביעית דאו'. וראב"ד תמה שזה לפי תירוצו של אב"י בגיטין לו. אך לפי רבא פרוזבול הוא מכח הפקר ב"ד הפקר, ומועיל גם בשל תורה, והלכה כרבא. ודחה כס"מ שזה נכון לפי פרש"י, שרבא קאי גם על שאלת הגמ' הראשונה (אם מהתורה נשמט איך הלל מבטל זאת ונותן למלוה לגבות?), אך רמב"ם סובר כתוס' שדברי רבא נסובים רק על שאלת הגמ' השנייה (אם מהתורה אינו נשמט, איך חכמים תיקנו שמיטה מדברמיהם?). ונמצא שגם רבא מודה שבשמיטה דאו' לא מועיל פרוזבול. והטעם שפירשו כך התוס', משום שאין לומר שרבא אמר 'הפקר ב"ד בפקר' על השאלה הראשונה, כי התם הוא להוציא ממון, ואין אומרים הפקר ב"ד הפקר להוציא. ולפי פירושו נמצא שנחלקו רש"י ותוס' אם אמרינן הפקר ב"ד הפקר להוציא. ורמב"ם פסק שלא אמרינן, כתוס'.
131. משנה פ"ו מ"ג. איירי בבבלי ששית שנכנסו תלושים לשביעית, ומונחים ע"ג קרקע וירד עליהם גשם. כשהעלים ירוקים נחשבים שיצאו מהבצל עצמו, ומותר. אך אם השחירו יהיה כאילו צמח מן הארץ, ואסור באכילה משום ספיחין. וכשהעלים אסורים, כתב הר"ש (שם) שהם אסורים גם את הבצלים עצמן, אע"פ שהבצל הוא רוב (מין במינו בכל שהוא, משנה פ"ז מ"ז), אך הרמב"ם (פ"ד ה"כ) כתב שהבצלים
- שנאכלים רק ע"י הדחק, אין להם ביעור אף פעם, אפי' שאינם מתקיימים בארץ).
95. רמב"ם פ"ח ה"ג ע"פ משנה סוף מעשרות. מינים שחזקתן מן ההפקר מותר לקנותם מעם הארץ. והרדב"ז כתב שהמינים שכתב הרמב"ם בהל' יג מותר לקחת אפי' יותר מג' סעודות, דדווקא לעיל שהוא משום 'חזקתן' מן ההפקר התיירו עד ג' סעודות. אך הכא הוא 'ודאי' מההפקר, לכן שרי לקחת הרבה.
96. משנה פ"ו מ"ד. הרמב"ם פסק כדעת רבי לגבי ירק שנלקחים מיד. אך לגבי שאר פירות – סבר שמודה רבי לחכמים שבעינן יעשה כיוצא בו. כס"מ.
97. רמב"ם פ"ח ה"כ
98. משנה פ"ה מ"ז. רמב"ם פ"ח ה"ה
99. שו"ע סע' ג
100. רמב"ם פ"ה ה"ב
101. קושיית הראב"ד על הרמב"ם פ"ט הכ"ז (ע"פ הכס"מ). והתירוץ בכס"מ, שתלמידי רב אשי נחשבים כב"ד חשוב שבדור.
102. ב"י סע' כב בשם הרא"ש. קולא שהקילו בפרוזבול, דאע"פ שחוב הוא לו, מזכין לו. ובסמ"ע סקמ"ד מבואר יותר, שהוא זכין המתגלגל לידי חבין, ולכן הקילו בשביעית בזה"ל.
103. רמב"ם פ"ד הכ"ט. ג' שיטות בב"אורו: א] **כפתור ופרח** – אין קנין לגוי להפקיע, לכן אפי' קרקע בבעלות גוי, והוא עובד אותה בשביעית, הפירות אסורים, והוא מה שאמרו במשנה "לא נאכל ולא נעבד". ב] **רדב"ז** – אין קנין לגוי להפקיע, אך הפירות שיגדלו בקרקע גוי אינם אסורים באכילה, אלא רק קדושים בקדושתו. ג] **כס"מ** – יש קנין לגוי להפקיע (וכוונת הרמב"ם דווקא לענין שכשיחזור ישראל ויקנה אינו כיבוש יחיד) ולכן הפירות אינם קדושים בקדושתו, וצריך להפריש תרומה (אם מרחם ישראל) והם חולין.
104. משנה פ"ג מ"ג. בפירוש הר"ש. ובלו מוכיח עליו. א"נ איירי שהעמיק קודם שביעית.
105. רמב"ם פ"ח ה"ז
106. כשביהמ"ק קיים, חורשין בשדה האילן ושדה הלבן עד העצרת (משנה פ"א מ"א, פ"ב מ"א). וכל חרישה בשנה השישית (כולה) שהיא לתועלת השנה השביעית – אסורה (רמב"ם ור"ש שם). ובוה"ז בטלה תוספת ל' יום וכן מה שהוסיפו חכמים (מו"ק ד). ולכן מותרות כל המלאכות עד שקיעת החמה של ר"ה של שביעית (רמב"ם פ"ג ה"א) (מלבד נטיעה שיש בה גזירה משום חשד ומרא"ע, רמב"ם שם ה"א)
107. משנה פ"א מ"ג
108. משנה פ"ג מ"ט. דעת ר"מ ודעת ר' יוסי. הלכה כר' יוסי (רמב"ם).
109. רמב"ם פ"ז ה"ד
110. משנה פ"ח מ"א
111. משנה פ"ג מ"ה. לרמב"ם – מותר לחצוב בשביעית בתוך שדהו רק אם בשנה השישית **כבר חצב** משם כ"ז אבנים, ורק אז מותר להמשיך בשביעית. ודווקא כשאינו מתכוון לתיקון שדהו. והר"ש פירש שלא בעינן חציבה מע"ש, אלא רק שהעפר שע"ג האבנים יהא **מגולה מע"ש** שביעורא דמתני' (ג' מורביות וכו') ואז מותר להתחיל חציבה בשביעית. (והביא ר"ש שיש מ"ד בתוספתא שמתיר לחצוב באופן המותר אפי' כוונתו לצורך תיקון שדהו "למוצאי שביעית", ואין חשש מרא"ע כי הרואה יאמר לבנין הוא צריך)
112. שאסור לקצור כדרכו בכל שנה. רמב"ם פ"ד ה"א
113. משנה פ"ו ה"ד. רמב"ם פ"ד ה"ז – הלכה כרבי שמואל ליקח ירק מיד מוצאי שביעית. ואת הפירות מותר משיעשו כיוצא בהם (דלגבי פירות מודה רבי לת"ק, כס"מ). ובצלים בתוספתא אמרו שצריך שיעשו כיוצא בהם (רמב"ם שם). והטעם לירק – כי מביאים מחו"ל וההיתר רבה על האיסור. וכן הטעם לפירות ובצלים, או משום דתלינן בהיתר (רדב"ז).
114. משנה פ"ה מ"א. רמב"ם ור"ש שם.
115. רמב"ם פ"ו ה"ט. כס"מ – גרעיני פירות ראויים להסקה, ויש להם שביעית אטו שאר הפרי הראוי לאכילה. אך אין להם ביעור כיוון שאינם עיקר הפרי.
116. משנה פ"ו מ"ה. ר"ש – בעינן ביעור בארץ.

146. ב"י (בתחילת הסימן) בשם הריטב"א, ד' תירוצים: א] אין כל אדם זוכר להתנות כן בשעת הלוואה. ב] אין אדם רוצה לעשות כן, דנראה כמתייאר מלגבות חובו בזמנו. ג] נראה כמראה עין רעה לשמיטת שביעית. ד] ע"ז תשכתח תורת שביעית, משא"כ בפרובול אושא מילתא כשבאים כולם לעשות פרובול.
147. משנה פ"ח מ"א – מרחץ שהוסקה בתבן או קש של שביעית מותר לרחוץ בה (ע' תשובה 142 הטעם), ואם מתחשב הוא – הרי זה לא ירחוץ. והטעם ברמב"ם בפיהמ"ש שהואיל והוא אדם חשוב שמא ילמדו ממנו ויטעו להסיק במרחץ גם צמחים ראויים למאכל ע"מ ליתן ריח טוב.
148. הקושיא בראב"ד פ"ט ה"ח – דהפשט של המשנה שבועות שהשביעית משמטת את השבועה, וסתם שבועה של הלזה זה כאשר הלזה כופר ומתחייב שבועה, וקמ"ל מתני' דאם הוא עומד בכפירתו בקץ שנת השבע – השבועה נשמטת. ובירושלמי לכא' סותר – כי אמרו ש"מלוה שנעשית כפרנית אינה משמטת" ואם הוא כפשוטו שהלזה כפר קודם קץ שנת השבע, ועדיין עומד בכפירתו בזמן שמיטת הכספים, א"כ הוא סותר למשנה שבועות. וג' תירוצים נאמרו: א] הראב"ד הוציא הירושלמי מפשוטו ופירש דהירושלמי איירי שהלזה נשבע קודם סוף השביעית, ולאחר מכן בשמינית חזר והודה, או שבאו עדים. ב] הרדב"ז חילק שהמשנה שבועות איירי שכבר התחייב שבועה קודם סוף שביעית אך עדיין לא הספיק להישבע, ולכן שבועה זו נשמטת, משא"כ הירושלמי איירי שטרם נתחייב שבועה ואין כאן אלא כפירתו, לכן לא נשמט. ג] כס"מ בשם הר"ן – מתני' דשבועות איירי במודה במקצת, ואותו מקצת שכפר בו – אין שביעית משמטתו כדאמרין בירושלמי (הנ"ל) וסד"א דכשם שאותו מקצת שכפר בו אינו נשמט – גם שבועת אותו מקצת במקומה עומדת, קמ"ל שהשבועה נשמטת, דהואיל והמקצת שהודה בו נשמט, מעתה הוא ככופר בכל ואין בו שבועה.
149. הכל קדוש בקדו"ש. שביעית אוסרת כל שהוא במינה. משנה פ"ז מ"ז. רמב"ם פ"ז הכ"ב.
150. רמב"ם פ"ח ה"א: לולב משלם כרגיל, ואתרוג נותן המוכר בחינם, ואם אינו רוצה ליתן חינם, מבליע דמיו בלולב. משום שלולב אין בו קדו"ש, כי אינו פרי אלא חריות של דקל (רדב"ז). (ואינו מאכל בהמה ואינו מין הצובעים).
151. א] תובע נאמן, מיגו דאי בעי אמר פרובול היה לי ואבד. (רמב"ם פ"ט הכ"ו). ב] תובע נאמן, כנ"ל. והטעם בשניהם, דלא שביק היתרא ואכיל איסורא.
152. כאשר הוא קוצץ אילן 'עושה פרי' שדמי עציו אינם יקרים, ואין משתלם לקוצצו לעציו. דאז הוא נחשב משחית אילן שעושה פרי. וגדר אילן העושה פרי – כל זמן שהוא הוציא פרחים בשיעור קב (חוץ מזית שאפ' עושה רובע הקב אסור לקוצצו). משנה פ"ד מ"י. רמב"ם שם.
153. בונה בשדהו דיר לצאן, והם מובלים את השדה. משנה פ"ג מ"ד. (ולר"ש מותר דווקא אם לא נתכוין לזבל שדהו, אלא במכניסם לשם כי אין לו מקום אחר, וברמב"ם משמע שאפ' מתכוון מותר)
154. רמב"ם פ"ו ה"ח – בפרי ראשון רק דרך מקח. ובפרי שני אפשר גם דרך חילול.
155. זו שאלת הגמ' גיטין לו. אביי אמר רבי היא דשביעית בזה"ז דרבנן. ובהמשך שאלה הגמ' איך תיקנו חז"ל להשמיט חוב שמן התורה לא אמור להישמט, אביי אמר שב ואל תעשה הוא, רבא אמר הפקר ב"ד הפקר. רש"י פירש שזה קאי גם על שאלה ראשונה, ולפ"ז לדעת רבא גם בשביעית דאו' שייך פרובול. אך תוס' פירשו שדברי רבא רק על שאלה שנייה, אך לא על שאלה ראשונה, ונמצא שכ"ע מודו לאביי שפרובול שייך רק בשמיטה דרבנן. וכפ' הרמב"ם (פ"ט הט"ז) והראב"ד חלק שהלכה כרבא נגד אביי. וכס"מ תירץ שרמב"ם ס"ל כתוס', דרבא לא פליג. והרדב"ז תירץ ג' תירוצים (וכולם צ"ב) – א] רמב"ם פסק כאביי משום דקושטא דמילתא דשביעית בזה"ז דרבנן. ב] השמטת כספים דומיא דהשמטת קרקעות, כשם שאין מועיל פרובול בהשמטת קרקע, כך אינו
- עצמם לעולם מותרים, וכל הדיון רק על העלים. וכתב כס"מ "ופשוט הוא". ורדב"ז הוכיח כהרמב"ם מכמה מימרות בירושלמי.
132. משנה פ"ה מ"ה. הלכה כחכמים, משירבה החדש. רמב"ם פ"ד ה"ח.
133. כן. גמ' מכות ג'. טשו"ע סע' ט. דאינו יכול להתנות שהשביעית לא תשמוט, דהוא מתנה עמש"כ בתורה.
134. רמב"ם פ"ד ה"ח. שאר ספחים אסורים באכילה, אך אין חובה לעוקרם. משא"כ ספחים שהם רכים, אסור לקיימן וצריך לעוקרן מפני מרא"ע, שמתוך שהם רכים יבואו לומר זרעם בשביעית (כס"מ).
135. רמב"ם פ"ד ה"ד. פול המצרי יש בו חילוק אם נזרע לזרע או לירק. אם נזרע לזרע דינו כקטנית שהולכים בו אחר גמר פרי (אע"פ שבמשנה אמרו בתר השרשה, קי"ל כשמואל שאמר אחר גמר פרי, רמב"ם שם ה"א וכו"מ). ואם נזרע לירק אזלינן בתר לקיטה, לקדו"ש שבו, ולשיטת הרמב"ם – גם לאיסור ספחים. וכך פסק שם הרמב"ם ע"פ הירושלמי. ואלו ב' מצבים. והמצב השלישי – זרעו "לזרע ולירק", שביירו' אמרו פשיטא שזרעו מותר, ואמרו ב' דעות לגבי הירק. וסתמת הרמב"ם מורה שאסור. וכתב כס"מ ב' תירוצים לכך. ורדב"ז כתב שאין זו כוונת הרמב"ם, ומודה שזרעו מותר.
136. לכ"ע תוספת שביעית מן התורה. במשנה פ"א מובא לימודו של ר"ע "בחריש ובקציר". ובגמ' מ"ג ו"ה ט מובא שיטת ר' ישמעאל שלדעתו תוס"ש הלמ"מ. וכל זה בזמן שביהמ"ק קיים. אך האינדא בטל לגמרי דין זה.
137. מספיק להשאיל לו, וכן שכירות מועיל. טוש"ע סע' כג. בגמ' גיטין אמרו שהשאלת מקום תנור מספיק. והב"י הוסיף שה"ה שכירות מועיל.
138. כן. בגמ' מכות ג. נחלקו אמוראים בדין המלוה את חבירו ל"י שנים האם שביעית משמטת. ופסק ר"ת כמ"ד שאינה משמטת. וכתב הרא"ש שטעמו משום ששביעית בזה"ז דרבנן "ואולינן לקולא". (וביאר הב"י דה"ט משום שהוא איסורא ולא ממונא). וגם מכאן מוכח שאולינן לקולא בדרבנן אפ' בדבר שעיקרו מן התורה.
139. משנה פ"ח מ"א – כל שאינו מיוחד למאכל אדם או בהמה, חישוב עליו וכו'.
140. משנה פ"ט ה"א, רמב"ם פ"ח ה"ב. דברים שחזקתו מן ההפקר.
141. א] ב"י סכ"ב בשם הר"ן – אם עומד וצווח הלזה שלא יזכו לו, א"א לזכות לו בע"כ. (וכ"כ רמ"א סכ"ב). ב] כן. שו"ע סכ"ב. ב"י שם בשם רא"ש ור"ן, קולא היא שהקילו בפרובול, שמזכין לו קרקע אע"פ שיוצא מכך שחבין לו. ג] ב"י שם בשם הר"ן – צווח שאינו חפץ בזיכוי הקרקע, תלוי בטעם שבעינין קרקע לפרובול, לרש"י דהטעם משום שכן רוב חובות, לא מועיל מה שביטל מה שזיכו לו, כי כבר נעשה הפרובול כדין. אך לר"ש דמשום קרקע טפי כגבוי דמי, נראה שבוטל הזיכוי, ואין הקרקע עכשיו ברשותו, ואין פרובול.
142. רמב"ם פ"ה הלכות יט, כ, כג. במשנה פ"ט מ"ז שמענו שיש קדו"ש בתבן וקש, והטעם שראויים למאכל בהמה. לכן כתב רמב"ם ה"ט שאסור לשורפן. וכן אסור להסיק בהם תנור (הכ"ג). אך מותר להסיק בהם מרחץ. והחילוק, משום שמוותר לעשות במאכל בהמה מלוגמא לאדם, והאדם במרחץ נהנה מהעצים עצמן, משא"כ בתבשיל אינו נהנה מהם ישירות (רדב"ז). וכס"מ בשם מהרי"ק כתב שאסור היכא שההנאה ניכרת, ובתבשיל ניכר שהיה חי ועכשיו מבושל, לכן אסור. משא"כ במרחץ אינו ניכר.
143. כן. משנה פ"ה ה"א. בין לפי ר"י ור"ל שפירשו מלוה "שלא בשטר" – מלוה ע"פ. ובין לפי רב ושמואל שפירשו "שלא בשטר" היינו שאין בו אחריות נכסים, דלדעתם מלוה ע"ם הוא כל שכן (כס"מ, פ"ט ה"ו).
144. כן. משנה פ"י מ"ט.
145. דאע"פ ששטר עם אחריות נכסים הרי כמי שמשכן אצלו קרקעו בממון ההוא, אע"כ אין זה כמשכון ממש, ולכן החוב נשמט (רמב"ם בפיהמ"ש רפ"ו).

- מועיל בשמיטת כספים (של תורה). ג] הלכה כרבא מאביי דווקא שנחלקו מדעתם, ולא כשנחלקו בפירוש המשנה.
156. עד חנוכה של השנה השמינית. רמב"ם פ"ד ה"ו. (והראב"ד הקשה מנין לרמב"ם הלכה זו, וכס"מ ציין את מקורו במפורש – ירושלמי דמאי, שהזכירוהו התוס' בפסחים).
157. משנה פ"ב מ"א
158. משנה פ"ו מ"א. בביאור המושג "לא נאכל" נאמרו ג' פירושים: רמב"ם במהדר"ק פירש "לא נאכל אלא בקדו"ש". במהדר"ק ובחייבירו פירש – "אין הספחים נאכלים שם. ר"ש פירש: לא נאכל לאחר הביעור אם לא קיים מצוות ביעור.
159. כמה אפשרויות: א] ידחה מועד פרעון החוב לאחר שנת השביעית (ע"פ שו"ע סע' י'). ב] ילוה על המשכון, ששווי המשכון כשווי החוב כולו (שו"ע סע' יב). ג] ימסור שטרותיו לבי"ד (שו"ע סע' יא) ד] יתנה עם הלוח ע"מ שלא תישמטני בשביעית
160. ל"בייר" – מי שדולה מים מן הבור לשתות. משנה פ"ח מ"ה. רמב"ם פ"ו ה"א. וברדב"ז כתב שדווקא ששואב מים לשתיה, אך לא לשאר תשמישים ככביסה וכד'.
161. זכר לשביעית. גיטין לו:
162. רמב"ם פ"ט ה"א. פירש ששמיטת 'קרקע' האמורה שם היינו 'יובל', כפירוש התוס'. דלא כרש"י. (כס"מ)
163. משנה פ"ט מ"א. רמב"ם בפיהמ"ש – התירו ליקח מעם הארץ דבר שחזקתו מן המופקר (וכן אין ספיחין בדברים הגדלים בהפקר) ואע"פ שקי"ל אין מוסרין דמי שביעית לע"ה, התירו ליקח ממנו משום חייו, היינו שתהיה לו פרנסה מועטת (גמ' סוכה לט).
164. משנה פ"ט מ"ח. לדעת ר' יהודה רק עניים אוכלים אחר הביעור. ולדעת ר' יוסי – מחלוקת גרסאות, רוב המפרשים גרסו שלר' יוסי בין עניים בין עשירים אוכלים אחר הביעור. אך הרמב"ם גרס שלר' יוסי לא עניים ולא עשירים אוכלים אחר הביעור. ומהי 'אכילה לאחר הביעור'? לדעת הר"ש ושאר"ר שהביעור הוא הפקרת הפירות, מח' ר' יהודה ר' יוסי היא מי מותר לאכול מהפירות לאכל הפקרם. ולדעת הרמב"ם שהביעור הוא איבוד הפירות, פירש הרדב"ז ב' פירושים (הרדב"ז תפס שרמב"ם גרס כשא"ר במח' ר' יהודה ור' יוסי): א] ר' יהודה ור' יוסי נחלקו מי רשאי לאכול לאחר ביעור ראשון? דהיינו שעדיין לא כלה לגמרי לחיה מן השדה, ורק אדם ירא שמא יגיע זמן זה, ולכן מוציא מפקיר פירותיו ומחלקם, לר' יהודה רק עניים רשאים, ולר' יוסי כולם רשאים. אך כשהגיע זמן הביעור והאיבוד – כולם אסורים, וצריך לאבדם. ב] ר' יהודה ור' יוסי נחלקו על כל פירות שביעית כל השנה כולה, שלר' יהודה רק לעניים מותר לאכלם (!) ולר' יוסי אפ' עשירים. ור' יהודה קמ"ל שאפ' לאחר שהפקירם (ב'ביעור ראשון) אכתי שרי רק לעניים. (ולפלא שהכס"מ כלל לא פירש איך הרמב"ם מפרש מח' ר' יהודה ור' יוסי, ואיך מפרש התוספתא, ורק הביא שיטות הראשונים החולקים על הרמב"ם בביאור הביעור).
165. רמב"ם פ"א ה"ה. בכס"מ ב' פירושים – לרש"י פיסוג הוא סמיכת אילן צעיר שירא שמא תשברהו הרוח. ור"ן פ' שהוא אילן שענפיו נוטין לכל עבר וקושרים אותם כדי שיעלו למעלה ולא יכבידו על גוף האילן.
166. רמב"ם פ"ט ה"ח פסק את הירושלמי ד'מלוה שנעשית כפרנית', ושם הראב"ד הקשה עליו מהמשנה דהשביעית משמטת את השבועה. ונמצאו שם ב' פירושים למשנה: א] הראב"ד פ' דאיירי במי שכפר בתביעת המלוה ועל כן נתחייב שבועה, ועתה הגיע קץ שנת השבע – ושבועתו נשמטת, ואינו חייב בה. (וכן פ' הרדב"ז שם את המשנה) ב] כס"מ הביא פירוש הר"ן. שהמשנה איירי במודה במקצת, שחייב שבועה על החלק שכופר, ועל כן בקץ שנת השבע אותו מקצת שהוא מודה בו – נשמט, ומחדשת המשנה שגם השבועה שרובצת על החלק שכפר בו – גם היא נשמטת.
167. משנה פ"ו מ"ז – כותבין פרוזבול על שדה ממושכנת. ובפיהמ"ש כתב רמב"ם דאפי' שדה של הלוח ממושכנת לאדם אחר ב'משכנתא דסורא' – אפי' נחשבת קרקע שלו לענין שאפשר לכתוב עליה פרוזבול (משכנתא דסורא – המלוה
- אוכל פירות מהשדה במשך כמה שנים עד שמגיע לשיעור הלוואה, ובשנים הללו הלוח (בעל השדה) אינו יכול להוציאו ואין לו בה רשות – אפי' נקראת שלו).
168. פ"ט מ"ו-ז. בפיהמ"ש כתב רמב"ם ש'רביעה שניה' הוא הגשם שמגיע בין ז' מרחשון לר"ח כסלו. ובמשנה הוא נזכר כנקודת זמן לכמה הלכות – לזמן ביעור שביעית של קש, ללשון בנ"א בשכירות ונדרים, לעד אימתי מותרים עניים ליכנס בשדות, ולזמן שממנו ואילך מותרים תבן וקש של שביעית (מפני שכבר נמאסו ואינם ראויים עוד למאכ"ב, ר"ש).
169. זו קושיית הרמב"ן. הביאה הכס"מ בפ"ט ה"ו. דאם מסקנת הגמ' ב"מ דשדה ממושכנת באתרא דמסלקי משמטת – כ"ש סיים לו שדה (סיים לו שדה היינו שייחד שדה מסוימת לגביית החוב, ואילו במשכנתא הוא יותר 'כגבוי דמי' כי המלוה כבר ירד לקרקע ואוכל שם פירות). והר"ן ביאר שהרמב"ם סובר שממירא ד"סיים לו שדה" לא נדחתה בגמ'. אך לא ביאר איך יענה על הק"ו שאומר הרמב"ן. והכס"מ כתב שבעה"ת תירץ שהרמב"ם מעמיד ש"סיים לו שדה" היינו באתרא דלא מסלקי (וא"כ הוא טפי 'כגבוי דמי' ממשכנתא באתרא דמסלקי). ובשו"ע (סע' ב) סתם כרמב"ם וכתב פירוש התרומות בשם ר"א.
170. כן הקשה הרדב"ז בפ"ד ה"א. ובאמת הקושיא היא במשנה עצמה, שברישא כתוב שאם נטייבה קנסוהו שאסור לזרעה, ובהמשך המשנה כתוב שלדעת ב"ה פירותיה מותרים. וכתב הרדב"ז שברישא שייך קנס על האדם שלא לזרוע, אך אם ממילא הוציאה פירות, לא שייך קנס, כי הפירות הם הפקר. כן. משנה פ"י מ"ד. "והדיינים חותמים למטה או העדים" – ללמדך שמותר שהעד יהיה דיין והדיין עד, דקי"ל (כתובות כא:): בדרבנן עד נעשה דיין, ופרוזבול דרבנן (רמב"ם בפיהמ"ש).
171. הנוט בשבת בשוגג יקיים, אך בשביעית אפ' בשוגג יעקור. משום שישאל נחשדו על השביעית, שיזרעו מזיד ויאמרו שוגגים היינו. רמב"ם פ"א הי"ב.
173. משנה פ"ח מ"ו. 'מוקצה' הרמב"ם פירש שם מקום ששוטחים שם התאנים. והר"ש בשם הערוך כתב שהוא הכלי שבו חותכים התאנים. והטעם ההלכה כתבו הרמב"ם והר"ש שם ע"פ הספרא, שדרשו ענבי נזריך לא תבצור – כדרך הבוררים, לכן צריך שינוי גם במלאכת התלוש (וכ"ש במלאכת המחובר).
174. משנה פ"ד מ"ה. בתולת שקמה היא מין ממין התאנים, לאחר שהיא גדלה בפעם הראשונה קוצצים אותה ע"מ שתגדל אח"כ טוב יותר ותתן פריה לרוב. וקיצוץ זה הוא עבודה, לדעת ת"ק הוא אסור בכל אופן. אך לדעת ר' יהודה מותר אם הוא עושה שינוי, הדרך היא לקצוץ בתוך עשרה טפחים, לכן השינוי הוא לקצוץ למעלה מ"י טפחים, או צמוד לקרקע. וכ"ז דווקא כשצריך לעצים, ואין כוונתו להצמיח (רמב"ם פ"א הכ"א). ומה שפסק כר' יהודה ושביק ת"ק, אפשר משום דמסתבר טעמיה (רדב"ז), א"נ משום דלדעתו ר' יהודה לא בא לחלוק אלא לפרש (כס"מ).
175. רמב"ם פ"ט הל' ט-יב. בפירות, וכן תבואה וקטניות, הולכים אחר עונת המעשרות. ירק אחר לקיטה. אורז ושומשום – אחר גמר פרי.
176. משנה פ"ג מ"ה. שיעור כ"ז אבנים שצריך בשביל ההיתר לחצוב בשביעית, נחלקו בו רמב"ם ור"ש. לרמב"ם צריך לחצוב כמות זו ערב שביעית. ולר"ש צריך רק לגלות עפר בשיעור שאפשר לחצוב ממנו שיעור זה. והוסיף רמב"ם שכל ההיתר הוא דווקא שלא מתכוון לתיקון שדהו.
177. הואיל והן אסורות בשביעית רק מדרבנן, וכל מלאכה שבשביעית עצמה אסורה רק מדרבנן, מותר לעשותה בתוספת שביעית (ר"ש פ"ב מ"ב).
178. משום שהשמיטה אינה משמטת אלא "חוב", אך אונס ומפתה ושאר קנסות אינם "חובות", אלא "חייבים" שמוטלים על האדם (רמב"ם בפיהמ"ש פ"י מ"ב). הכס"מ (פ"ט הי"ב) תמה על הסבר זה של הרמב"ם, והציע הסבר אחר, דדלמא הואיל והם כתובים בתורה הו"ל כגבויים או כמסורים ביד ב"ד.

179. מח' ר"ע ור' ישמעאל (ר"ה ט. ומו"ק ג.). לר"ע מלמד על תוספת שביעית (לפני השביעית ואחרי השביעית). ולר' ישמעאל מלמד על קצירת העומר שקוצרים אפ' בשבת. (ור' ישמעאל לומד תוספת מהלמ"מ)
180. לרמב"ם (פ"ג ה"ד) הולכים אחר לקיטה גם לענין איסור ספיחים, לכן אפ' נגמר לגמרי בשישית, אם נלקט בשביעית – אסור לאוכלו משום ספיחים. והרמב"ם שם כתב שגם על עצם הלקיטה לוקה מכת מדרות. אמנם לדעת הר"ש (פ"ט מ"א) כל שהשרישו בשישית – מותרים ללקטן בשביעית ויש בהם קדו"ש ואין בהם איסור ספיחים.
181. במשנה פ"ו מ"ד נחלקו ת"ק ורבי מאימתי שרי ליקח ירק במוצ"ש, ת"ק אומר משיעשה כיוצ"ב, והיקל שמרגע שכבר עשה הבכיר (מקום שבו אותו ירק גדל מוקדם בתחילת השמינית) כבר הותר האפל (הותר ליקח את אותו סוג ירק אפ' במקום שידוע שהוא מאחר ליגדול), והטעם דא"א שלא רבה ההיתר, א"נ מפני דתלינן בהיתרא (ר"ש). (ודעת רבי דמותר ליקח מיד, וכן הלכה).
182. חזקה לא שביק היתרא ואכיל איסורא (גיטין לז:). רמב"ם פ"ט הכ"ו.
183. משנה פ"ב מ"ו. מאימתי אסור ליטע ערב שביעית. וג' דעות בדבר. ונחלקו בב' מחלוקות. האחת – כמה זמן לוקח לנטיעה לקלוט. והשניה – כמה ימים בשנה חשובים כשנה שלמה. לגבי זמן נטיעה – לת"ק ל' יום, ר' יהודה – ג' ימים, ר"ש ור' יוסי – שבועיים. ולגבי חשיבות שנה, לת"ק – יום אחד, לר' יהודה ור' יוסי ור"ש – ל' יום. ונמצא לפ"ז – לת"ק שרי לנטוע ל' יום לפני ר"ה (ולא 31, הדין הראשון עולה לכאן ולכאן), לר' יהודה בעינן ל"ג יום. ולר"ש ור' יוסי בעינן מ"ד יום. וכן הלכה. (פיהמ"ש לרמב"ם). וזה נכון אפ' בזמן הזה, גזירה שמא יאמרו נטע בשביעית (אם שנת ערלה ראשונה תהיה בשביעית) רמב"ם פ"ג ה"א.
184. ע"פ התשובה הקודמת, שמעון עשה שלא כדין. במשנה שם אמרו שאם נטע שלא כדין – עקרו. והרמב"ם שם כתב שמ"מ אם לא עקר – הפירות מותרים (ע"פ הירושלמי).
185. משנה פ"ד מ"ג. (וגם ספ"ה). ופירש הר"ש (בפ"ד) בשם הירוש' פירוש אחד "חרוש בה טבאות ואני קונה אותה ממך אחר השביעית", והאחר שאומר לו "איישר". ובבלי פירשו כמאן דאמר "איישר".
186. משנה פ"ח מ"ה. מבואר שאין משלמים לאומנים בפירות שביעית. והוסיפו "ולכולם הוא נותן מתנת חינוס". והיינו שנותן לו שלא בתורת שכר, אלא בתורת מתנה, ואע"פ שע"ז לא ידרוש את שכרו (מהיר"ק על הרמב"ם פ"ו ה"א).
187. משנה פ"ז מ"ב. מינים שמתקיימים בארץ, חכמים אומרים שאין להם ביעור, ולא לדמיהם. ור"מ שעכ"פ לדמיהם יש ביעור. וחכמים משיבים לו שדמיהם ק"ו מהפירות עצמם. ור"ש הביא שבתוספתא ר"מ משיב לחכמים שהפרי עצמו ניכר ולא יבוא לעשות בו סחורה, משא"כ דמים אינם ניכרים ויבואו לעשות בהם סחורה, לכן סובר שלעולם יש לעשות ביעור לדמי שביעית, שיהיה מינכר שהם דמי שביעית.
188. משנה פ"ד מ"ב. שדה שנתקוצה תיזרע במוצ"ש, נטייבה או נדיירה – לא תיזרע במוצ"ש. וחרישה בוודאי נכנסת ב"נטייבה". שאסור לזרוע במוצ"ש.
189. כתב הרמב"ם פ"ה הכ"ג – תנור שהוסק בתבן וקש של שביעית יוצן (ישבר). והטעם שעבר איסור שהשתמש במאכל בהמה באופן האסור. ואע"פ שמורת להסיק את המרחץ בתבן וקש, התם היינו טעמא דמאכל בהמה שרי לעשות בו מלוגמא לאדם, ואדם הרוחץ במים חמים נהנה ישירות מחום האש שנוצרת מהעצים. משא"כ בתנור אין זו הנאה ישירה (רדב"ז). ובכס"מ בשם מהיר"ק כתב פירוש אחר, שבמרחץ אין זה ניכר שהוא משתמש בתבן ורש של שביעית, ולכן שרי, משא"כ בתבשיל שבח עצים ניכר בתבשיל כי ע"ז הוכשר לאכילה, ולכן נחשב שימוש אסור בפירות שביעית.
190. משנה פ"י מ"ה. פרוזבול המוקדם כשר, והמאוחר פסול. פירוש מי שכותב פרוזבול היום, וכותב תאריך של לפני חודש, הוא פרוזבול המוקדם, וכשר, מפני שהוא מפסיד את עצמו, שההלוואות של החודש האחרון לא יוכל לגבותם.
191. משא"כ אם כותב תאריך של עוד חודש מהיום שעומד בו, נמצא שכולל בפרוזבול את ההלוואות שהיו בחודש הקרוב, ולכן פסול, כי אינו יכול למסור לבי"ד חובות שטרם קיימים. לא. משנה פ"ב מ"ז. מבואר שהאורז הולך אחר השרשה, ואם השריש קודם ר"ה מתעשר לשעבר ומותר בשביעית (משום ספיחין). אך הרמב"ם (פ"ד ה"א) פסק שבאורז הולכין אחר גמר פרי, משום שהכי אמר שמואל בגמ' ר"ה (יג:).
192. משנה פ"ט מ"ב. ג' ארצות לשביעית. ובכל ארץ אמרו עוד ג' תחומים. ונחלקו הרמב"ם והר"ש בפירושו. הר"ש פירש שכל "תת-ארץ" עומד בפנ"ע, ואסור לאכול מאחד על חבירו, לכן פרי של גליל תחתון שכבר כלה לחיה בשדה – חייב בביעור, אע"פ שעוד קיים בגליל עליון. אך רמב"ם פירש שיש רק ג' ארצות, ומותר לאכול מכל פרי על כל הפרי שכמותו באותו ארץ, לכן בנד"ד שרי. (ומ"מ שנה התנא ט' ארצות, דקמ"ל רבותא דאע"פ שהפירות כלים בתוך אותה ארץ בזמנים שונים, אפ"ה אוכלים זה על זה).
193. כן הקשה ראב"ד (פ"ד הט"ו). ואמר שדין זה שכתב הרמב"ם יתכן רק אם זרע את זה גוי, א"נ בשביעית מדבריהם, שאפשר שלא גזרו לעקור. ועוד תירוץ כתב כס"מ בשם מהיר"ק, שאיירי במי שעבר ולא עקר, שמ"מ הפירות מותרים, ואז דינו של הרמב"ם נכון גם בשביעית דאו'. (וכן תירץ רדב"ז).
194. במשנה פ"ח מ"ד. מבואר שיותר. ורק יש חילוק באיזה אופן אמר לפועל לעבוד, לענין קדו"ש בשכר הפועל.
195. משנה פ"ג מ"ז. וכתבו רמב"ם ור"ש שאין הכוונה שהמחרשה זעזעה אותן בפועל, אלא ראויות להזדעזע, פירוש – שאינם אבנים שהם חלק מהקרקע, אלא מונחות בתוך האדמה ומנותקות ממנה. ולכן מותר לטול אותן (בשביעית, לצורך בנין) אם יש בהם כמות וגודל מספיק (שתי אבנים, כל אחת משאוי שתיים).
196. רמב"ם פ"א ה"ה, ברדב"ז, כל המלאכות שאסרו חכמים בשביעית, התיירו אותן בתוספת שביעית. לכן כל המלאכות השנויות בפ"ב שיותר לעשותן ערב שביעית, כתב הרמב"ם שאסורות בשביעית מדרבנן.
197. משנה פ"ב מ"ג – לדעת הרמב"ם ר' יהושע מחמיר וסובר שאסור לזרד (לכרות ענפים מתפשטים) ולפסל (להסיר ענפים יבשים, מלשון פסולת) עד ראש השנה כדעת ת"ק, אלא רק עד זמן שדרך בנ"א לעשות כן. אך ר"ש פ' ע"פ הירוש' שרי יהושע מיקל מכולם, ומתיר אפ' לזרד ולפסל בתחילת שביעית (מפני שהוא צורך פירות שחננו בשישית, שאין עליהם קדו"ש, ובמלאכה דרבנן הקילו).
198. משנה פ"א מ"ד. עד שיהיו משלשה ועד תשעה. הרמב"ם (פ"ג ה"ד) כתב שכל שיש מג' ועד ט', אם ראויין לעשות (כולם יחד) ס' מנה חורשין כל ב"ס בשבילן ואפ' אם יש אחד שאינו ראוי. והראב"ד חלק עליו ע"פ הירוש' דמשמע שצריך שכל אילן יעשה חלק יחסי שווה. ולכן לדעת הראב"ד אם יש שבע אילנות צריך שכל אילן יעשה שביעית מששים מנה. ולרמב"ם לא אכפת לן כמה כל אחד, אלא העיקר שמבין כולם יוצא ס' מנה. (כס"מ פירש איך הרמב"ם למד הירוש', ורדב"ז כתב שהרמב"ם סובר שהירוש' אינו להלכה)
199. רמב"ם פ"ד הכ"א. ע"פ הגמ' נדרים (נו:): בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית, אם רבו גידוליו על עיקרו – העלו גידוליו את עיקרו והותר הכל. הראב"ד הקשה שמהירוש' משמע שדווקא במרוכנין התיירו, היינו שעיקרם ראשיה בצלים ואז ניכר שגילה דעתו דלא נח"ל בגידולים, ורק אז אמרינן דהעלה הגידולין את העיקר. אך הרדב"ז דחה שאין כן מסקנת הירוש', והכס"מ הוסיף שאפ' הייתה כן מסקנת הירוש', נראה שהגמ' דידן פליג.
200. לא. הואיל וכל דין תוס"ש אינו אלא כשביהמ"ק קיים, וכשאינו קיים אין תוס"ש לא מדאו' (ל' יום) ולא מדרבנן (עד העצרת וכו'). גמ' ר"ה ט. , מו"ק ג. . רמב"ם פ"ג ה"א, ה"ט. רדב"ז שם.
201. רש"י ותוס' נחלקו האם זו מחלוקת אביי ורבא. כי הגמ' גיטין לו. שאלה איך הלל תיקו פרוזבול אם החוב נשטט מדאו', וענה אביי שביעית דרבנן. ואח"כ שאלה אם מהתורה החוב קיים איך פרוזבול מבטלו, וענה רבא הפקר ב"ד הפקר. ורש"י

214. כדי שיהיה הבקר עובר בכליו. משנה פ"א ה"ה.
215. רמב"ם פ"ד ה"ה. אין תולשין אותן ביד אלא חורש כדרכו ובהמה רועה כדרכה.
216. משנה פ"ה מ"ו. זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעברה – אסור למכור (למי שחשוד לעבוד עבודת הארץ בשביעית), וכל שהוא גם לאיסור וגם להיתר – מותר למכור לו. ולמי שאינו חשוד על השביעית – מותר למכור כל הכלים, דאפי' אם קונה כלי שמיוחד למלאכת הקרקע, הואיל ויש לו חזקת כשרות, תלינן שקונה להצניע למוצ"ש. (פיהמ"ש לרמב"ם שם).
217. משנה פ"ג מ"ח. הרמב"ם והר"ש נחלקו בפירוש המדרגות, הרמב"ם פירש שהם 'טרסות' שעושים בגיא. ולכן אסור לבנותם בערב שביעית משפסקו הגשמים כי הוא מכין אותם לזריעה בשביעית. והר"ש פירש שהם מדרגות כפשוטו, שבונים על צלע ההר ע"מ לירד לשדה להשקותו, ואם עושה ערב שביעית נראה כמתקנן לירד להשקות שדותיו בשביעית. אסור. רמב"ם פ"א ה"ה. ע"פ הירושלמי – רשב"ג אומר נוטעין אילן סרק בשביעית, משמע דרבנן אסרי. (כס"מ).
218. לא. שו"ע סע' ד. ע"פ תשובת הרא"ש. דאין השביעית משמטת אלא מלוה. לכן אם יש ביד אחד משותפים חלק של חבירו, אין זה בתורת הלוואה, אלא רק מופקד אצלו. (סמ"ע).
220. כן. משנה פ"ח מ"ב. לסוך דבר שדרכו לסוך.
221. הטור כתב שלרש"י הוא בשנת פ"ז, ולדעת ר"י הוא בשנת פ"ח. והעיקר כרש"י. ודרכ"מ הוסיף שלדעת הרמב"ם היא בשנת פ"ט. ב"י הביא שהמנהג כדעת הרמב"ם, אלא שמתוך דבריו משמע שהרמב"ם כר"י דהשמיטה בשנת פ"ח, אך דרכ"מ חלק שאדרכה ר"י כרמב"ם שבשנת פ"ט.
222. משנה פ"ט מ"ה. הר"ש כתב שאפשר שר' יהושע ור"ג מודים מעיקר הדין לר' שמעון, שמדאורייתא כל הירק אחד לביעור, ולכן לא החמירו בנתינת טעם.
223. לדעת רש"י (גיטין לו.) בבית שני לא נהג יובל, כי אין כל יושביה עליה. ולדעת ר"ת (בתוס' שם) נהג יובל בבית שני.
224. אסור לאכול מהם (ולרמב"ם וסיעתו, אסור לאכול קודם ביעור). משנה פ"ט ה"ד – אוכלין על המופקר אבל לא על השמור. רמב"ם פ"ז ה"ד – הפירות שמתירים אכילה הם דווקא פירות המצויים לחיה בשדה, לכן אם מין מסוים כלה בשדה, אע"פ שבחצרות הבתים עדיין קיים – אינו מתיר אכילה, כי התם אינו מצוי לחיה.
225. מותר. רמב"ם פ"א ה"ז. אם בהמתו עומדת בשדה, או כירתו – מותר ללקט "הכל" (היינו אפי' דקין), שהיא מוכחת עליו שלא לתקן שדהו נתכוון.
226. משנה פ"ד מ"ג – חוכרין נירים מן הגויים בשביעית. הר"ש כתב שמותר אע"פ שזה גורם לגוי לחרוש אותה בשביעית. וברמב"ם משמע שמותר דווקא אם היא כבר חרושה.
227. משנה פ"ד מ"י. כל האילן "משיוציא". ולגבי חרובים גפנים וזיתים נחלקו, לבי"ה לכל אחד זמן אחר (מוקדם יותר משאר אילנות – ישלשו, יגרעו, ינצו) ולבי"ש אין הבדל. ומהו "משיוציא" – כתב הרמב"ם משיופיע בו הפרי שהוא פג. וכ"כ ר"ש, והביא גם פירש"י שהוא שיוציא פריחה בניסן. וטעם ההלכה – ר"ש כתב משום לאכלה ולא להפסד, וכ"כ הרמב"ם בחיבור. ובפיהמ"ש כתב הטעם שגזול בני"א, שהקב"ה נתן פירותיהם לכל בני"א.
228. משנה פ"ב מ"ז. מבואר שכל אלו הולכים אחר השרשה. בשונה משאר ירק שהולך אחר לקיטה לענין קביעת שייכותו לשנת ששית או שביעית. אמנם בגמ' ר"ה שמואל אמר שהולכים בהם אחר גמר פרי, וכ"פ הרמב"ם.
229. משנה פ"י מ"א. אינה משמטת כי אינה על דרך חוב. רמב"ם שם. ואם זקף עליו במלוה – משמטת.
230. משנה פ"ד מ"ב. נתקוצה – נטל ממנה הקוצים. (רמב"ם שם). ור"ש הביא פירוש נוסף בשם הירושלמי – נחרשה (ולפ"ז נטייה הוא חרישה פעמיים). נתדיירה – קיבץ בשדהו את הצאן שיטילו גללים ויזבלו הקרקע. נטייה – להר"ש הנ"ל – חרש פעם שניה. וכ"כ הרמב"ם בחיבור (פ"א ה"ג). ההשלכה למוצ"ש – במשנה שם, נתקוצה לא קנסו אותו שאסור לזרעה, אך אם נתדיירה או נטייה – קנסו אותו
- פ' שתירוץ רבא קאי גם על שאלה הראשונה, ולפ"ז גם בשביעית דאוי יהיה פרוזבול משום הפקר ב"ד. אך התוס' פירשו שרבא קאי רק על שאלה שניה. ולכן לכ"ע בשביעית דאוי אין מועיל פרוזבול (דלא אמרינן הפקר ב"ד הפקר לזכות לאחר). כ"פ רמב"ם (פ"ט ה"ז) כדעת התוס' (כס"מ). ובוזה הוסרה השגת רבב"ד שפסק כרבא שפרוזבול מועיל בדאוי (דפירש רבב"ד כרש"י).
202. בהדלקת הנר. משנה פ"ח מ"ב. תרומה מותרת בהדלקה דווקא טמאה, ושביעית מותרת אפי' טהורה (ר"ש שם בשם ירו').
203. מסירת שטרו לב"ד הוא מוסר השטר עצמו לב"ד. ואילו בפרוזבול לא מוסר לב"ד דבר, ושטרותיו נשארים אצלו, אלא אומר בפני עדים, וכותב וחותם שהוא מוסר חובותיו לב"ד וכו'. (סמ"ע סקכ"ב)
204. משנה ספ"ט – האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה. הרמב"ם פ' דסד"א דכשם שאין תרו"מ בפירות שביעית (משום שהם הפקר) ה"ה לחלה (שהיא סוג של תרומה), קמ"ל שאינו כן. ור"ש פ' דהחידוש הוא שאע"פ שהחלה אם נטמאת חייבת שריפה, ובחלת שביעית אסור לשורפה משום 'לאכלה ולא להפסד', אע"פ לא פטרה אותה התורה מהפרשת חלה.
205. משנה פ"י מ"ב. מעשה ב"ד פירושו פסקי דין שפסקו הדיינים. והטעם דאינו נשמט, דמרגע שפסקו הדיינים כן – נחשב כאילו כבר נמסר הכסף לבעליו (רמב"ם שם).
206. כן. מי שקנה בקבוק קולה בדמי שביעית. משנה פ"ח מ"ז. רמב"ם פ"ו ה"ו-ז
207. ב"י בסע' י' כתב ששביעית היא קודם איסורא, ואח"כ ממונא. ובכך הסביר איך הרא"ש אמר לגבי שביעית ספד"ר לקולא.
208. משנה פ"א ה"ח. ג' דעות. לר"ע – נטיעה "כשמה" (ר"ש – שנה, רמב"ם – כל שנקרא בלשון בני"א נטיעה). לראב"ע – עד שיחולו (שהיו חולין, שנה חמישית). לר' יהושע – שבע שנים. (והלכה כר"ע, רמב"ם פ"ג ה"ז).
209. משנה פ"ג מ"א. הוצאת מיני זבלים ולצבור אותם בערימות, ולאחר הזמן מפזרים הובל על השדה ומועיל לגידול. האיסור הוא לצבור ערימות אלו בתקופה בשנה שבה מזבלים את השדות, דאז הוא נראה כמזבל שדהו. לכן ההיתר הוא רק לאחר שעברה תקופה זו. (ג' דעות במשנה מאימתי כבר אין חשד).
210. רמב"ם פ"ד ה"ו. גידולי ספיחין מותרים. ע"פ המשנה תרומות פ"ט מ"ד. והטעם כתב רבב"ד דק"ל פסחים כז. כל זה וזה גורם מותר. והכא גורם הגרעין (איסור) והקרקע (היתר), לכן שרי.
211. משנה פ"ב מ"י. אם הדלועין הוקשו לפני ר"ה הם נכנסים לשנת השבע בתור זרעים, ותו אינם מאכל אדם לכן אין עליהם קדו"ש. אך אם לא הוקשו לפני ר"ה וכניסת השביעית הם ראויים למאכל אדם – חלה עליהם קדו"ש ומעתה יש איסור להשאירם בקרקע שיתבישו לזרע, כי זה הפסד פירות שביעית.
212. משנה פ"א מ"ז. נטיעות ודלועין מצטרפין בשביל לחרוש להם כל בית סאה, היינו אם יש 10 מבין שניהם, ובאופן שרבו הנטיעות (ר"ש), זו דעת ת"ק. אך רשב"ג סובר שאפי' 10 דלועין לבדן חורשים כל ב"ס בשבילן. ואיירי בלעת יונית (שהיא גדולה) רמב"ם שם. והלכה כרשב"ג.
213. רמב"ם פ"ד ה"ב. לגבי האתרוג נחלקו תנאים ב' מחלוקות: א] האם הוא כירק או כאילן לגבי מעשרות, משנה ביכורים פ"ב מ"ו לדעת ר"ג דינו כירק דהולך אחר לקיטה, ולדעת ר' אליעזר דינו כאילן, שהולך אחר חנטה. ב] האם הוא כירק או כאילן לגבי שביעית, בגמ' ר"ה טו. העיד ר' יוסי אבטולמוס בשם חמישה זקנים שאתרוג אחר חנטה לענין שביעית, אך רבותינו שבאושא נחנו וגמרו שאתרוגו אחר לקיטה לשביעית. והרמב"ם (שם) פסק להחמיר ככל הפירושים – אם הייתה בשביעית חנטה או לקיטה – יש בו קדו"ש. וכן אם הייתה בשנה השישית (או השמינית) חנטה או לקיטה – חייב בתרו"מ (ורק אם הייתה חנטה וגם לקיטה בשביעית – אין בו תרו"מ כלל).

244. משנה פ"ד מ"י. מאימתי אין קוצצין האילן וכו' (מפני הפסד פירותיו). הא למדת שמותר לקרן אילן להסקה כל שאין בדבר משום הפסד פרות שביעית.
245. במשנה פ"ט מ"א התירו ליקח מעם הארץ מינים שבאים מן ההפקר. ועדיין שאלה הגמ' סוכה לט. הרי ק"ל שמותר ליקח ממנו רק מזון ג"ס, מפני שאין מוסרין דמ"ש לע"ה, ואילו במשנה משמע שמותר ליקח ממנו הרבה, ותירצו "בכדי מן שנו" פירוש משום כדי חייו של מוכר, שאל"כ אין לו פרנסה. והיינו שגם המשנה כוונתה כהברייתא – מזון ג"ס ותו לא.
246. משנה פ"ט מ"ו. עד שישרו מאביהן.
247. משנה פ"י מ"ב. אינו נשמת. כי אינו חוב, אלא חיוב לשלם (רמב"ם שם). ואם הועמד לדין, כתב הר"ש בשם הירו' שמשמטין. וכ"כ רמב"ם פ"ט הי"ב.
248. כך הקשה ראב"ד על הרמב"ם (פ"ט ה"ה). בכס"מ ורדב"ז ג' תירוצים: א] הירו' אמר שמתני' זו אליבא דר"י דווקא אם הקיף פעמיים, אך אם לקח ממנו בשר רק פ"א, ברור שחכמים מודים דהוי חוב, ונשמת, דלא אמרו חכמים 'הקפת חנות' אלא בגוונא שלוקח כמה פעמים ולכן אינו זוקף עדיין, אך כשאינו לוקח אלא פ"א – ברור דמיד הוי חוב (כס"מ ורדב"ז) ב] לא ק"ל כהך ירו' (רדב"ז). ג] הואיל ואם לא היה יו"ט היה שלם לו מיד, לכן לא חשיב הקפה כלל (כס"מ)
249. גמ' גיטין לו. אביי אמר בשביעית בזה"ז דרבנן. (ולפ' רש"י [דלא כתוס'] – רבא לקמן ע"ב מתרץ על כך אחרת, דאפי' בשביעית דאוי' מועיל פרוזבול, מטעם הפקר ב"ד הפקר)
250. משנה פ"ה מ"ב. באופן שיהיה ניכר שאין כוונתו לזריעה. ר"מ מחמיר שהערימה תהיה בכמות סאתים ובגובה ג"ט. חכמים מקילין שהערימה תהיה בכמות ד' קבין וגובהה טפח. ומ"מ חייב לטומה במקום דריסת רגלי אדם, שלא יצמחו. והלכה כחכמים.
251. משנה פ"ד מ"ו. ר"ע מתיר לזבב בגפנים אפי' בקורדום ובמגירה, ועושה זאת כדרכו. ורמב"ם בפיהמ"ש כתב שהיינו דווקא "כשלא נתכווין לזמור".
252. שמיטת כספים מפורש בדבריו (פ"ט ה"ב) שאינה נוהגת האידנא אלא מדרבנן. ושמיטת הארץ, כס"מ פ"ט ה"ב כתב שהרמב"ם מפרש כהתוס', שמה שאמרו בגמ' גיטין לו. בזמן שאתה "משמט קרקע" – פירוש יובל, ולא קאי על שמיטה קרקע של שנת השבע, וא"כ שמיטת קרקע אפי' בזה"ז נוהגת מן התורה. (אמנם בב"י ביו"ד ס' של"א חזר בו מפירוש זה, וכתב שלרמב"ם שמיטת קרקע האידנא מדרבנן).
253. ששביעית אי אפשר להוציא הקדושה מהפרי ע"י פדיון, וקדושה אפשר. (רמב"ם פ"ו מ"ו).
254. משנה פ"י מ"ב – המלוה על המשכון אינו משמט. כי כאילו הקנה הלוה למלוה את המשכון בממון שקיבל ממנו (רמב"ם שם) והוסיף שדווקא מה שכנגד שווי המשכון אינו נשמת, אך השאר נשמת. אך הרו"ש והרא"ש כתבו שהלכה כרשב"ג (שבועות מד:). שהמלוה על המשכון אינו משמט גם מה שמעבר לשווי המשכון. רמב"ם (פ"ט הי"ד) פסק שדווקא מה שנגד המשכון אינו משמט. וכ"פ בשו"ע סע' יב הביא סתם כדעת הרמב"ם, וכתב דעת הרא"ש בשם י"א.
255. משנה פ"ב מ"ד. מזהמין – פירושו שמן עם ריח רע ששמים כדי להרחיק מזיקים (רמב"ם) ור"ש פירש שכשיש מכה באילן מדביקים ובל במקום המכה. ושיש ב' מיני זיהומים – אחד לאברוי' לאחד לאוקמי (גמ' ע"ז נ:). כורכין – רמב"ם פ' קשירת הענפים כדי שיעלו למלעה ולא ינטו על הארץ. ור"ש פירש "מפני החמה והצינה" (וכוונתו לכיסוי שמים ע"ג האילן). קוטמין – לכרות קצת האילן כשיצטרך לזה. או מלשון אפר (קישמא) שנותנין על האילן. עושין לו בתים – רמב"ם פ' צללים להגן משמש וגשם. ור"ש פ' גדר גבוהה אמה סביבות העץ וממלאין אותו עפר. אך הוסיף שביור' משמע שפירושו בית לצל.
256. א] לעיל שאלה 254. ב] משנה פ"י מ"ב. כתב הרו"ש לדון האם איירי הכא בלוקח משכון בשעת הלוואתו או לא, וכתב שבב"מ פב. אמרינן שבע"ח דווקא קונה משכון דווקא שלא בשעת הלוואתו, אך מאידך א"א לומר כן במתני', דמשמע מלשונה דאיירי בשעת הלוואתו, דקתני המלוה "על
- שאסור לזרעה מוצ"ש. וברמב"ם הוסיף ע"פ הגמ' שאם מת יזרענה בנו. עוד נחלקו ב"ה וב"ש שם במשנה האם פירות שדה שנטייה מותרים באכילה, שב"ש אוסרים וב"ה מתירין, וכן הלכה (וכ"ש לנתדיירה).
231. במשנה פ"י מ"ה. שט"ח המוקדמים פסולים, המאוחרים כשרים. המוקדם פסול כי מעתה אפשר שהמלוה יגבה מלקוחות (של הלוה, שקנו ממנו קרקעות בין הזמן המזויף לבין זמן ההלוואה האמיתי) שלא כדין. והמאוחר כשר – כי אין כאן אלא הפסד של המלוה, שלא יכול לגבות מלקוחות שבאמת הלוואתו קדמה לקניינם, וע"פ דין היה לו לגבות מהם.
232. משנה פ"י מ"ח. יאמר לו משמט אני, וישיב לו הלוה אעפ"כ. ובכך שאמר משמט אני סגי, שנאמר זה "דבר" השמיטה.
233. משנה פ"ח מ"ז. פירוש אחד – הירק של שביעית יביא את השמן תרומה לידי פסול, כשיגיע זמן ביעורו (לפי הרמב"ם יותר נחא, דביעור הוא שריפה ואסור להפסיד תרומה, ולרמב"ם (וכ"כ ר"ש) מפסיד את התרומה בכך שלאחר הביעור היא מותרת לחיה). ועוד פירוש כתב הרמב"ם – שאפשר שהירק של שביעית יפסד מפני התרומה, שיטמא ויתחייב שריפה.
234. משנה פ"ג מ"ב. במשנה אמרו שמותר לשים בשדהו ג' אשפתות בכל בית סאה. (ולר"ש מותר יותר) ואומרים חכמים שאם רוצה לשים יותר מג' לב"ס – צריך להעמיק ג"ט או להגביה ג"ט, בשביל שיראה שאין מחשבתו וכוונתו לתיקון הארץ, אלא לאסוף הזבל (רמב"ם שם)
235. משנה פ"א מ"ו. ובגמ' מו"ג ג. עשר נטיעות הלמ"מ (יחד עם ערבה וניסוך המים). והדין הוא שעשר נטיעות (ג' דעות במשנה בגדר נטיעה) בבית סאה מותר לחרוש כל ב"ס בשבילן אע"פ שאינם אילנות כוגרים שצריכים ליניקת כל הבית סאה (היינו אינם אילנות שעושים ככר דבלה של ששים מנה). הלמ"מ שחורשין בשבילן. והיינו דווקא מפוזרות בכל הב"ס, ולא בשורה או מסודרות עטרה (רמב"ם – קשת, ר"ש-כגדר סביב).
236. שאין לאכול מפירות שביעית אלא כל זמן שמצויים לחיה בשדה "באיזור שבו אתה גר" דווקא, משנה פ"ט מ"ב – שלש ארצות לביעור וכו'. ולא מועיל מה שהפרי קיים באיזור אחר, דגמירי שאין חיה שביהודה גדלה על פירות שבגליל וכן להיפך (ר"ש שם)
237. משנה פ"ג מ"ו – א] אם אבניה גדולות (כל אחת משאוי שני בנ"א), דהשתא ניכר שלוקח לצורך בנין. ב] אם הגדר בשדה חבירו. ג] אם התחיל מערב שביעית.
238. משנה פ"ט מ"ד. והטעם, מפני שדומין לפירות של שנה אחרת. רמב"ם פ"ז ה"ה.
239. משנה פ"ו מ"ה. שאין מוציאין פירות שביעית לחו"ל (כי צריכים ביעור בארץ, ר"ש) שם מביא מח' ר"ש בן אלעזר ורבי לגבי מי שכבר הוציא, שלדעת רבי מבערין בחו"ל, ולרשב"א מביאין לארץ שנאמר "ובארצך תהיה כל תבואתה".
240. החוב נשמת ופטור מלשלם. רמ"א ס"ו בשם מהרי"ק. דאמרינן ששבועתו היא לשלם "כל זמן שחייב לו", והואיל ונשמת לא חייב ופקעה שבועתו ממילא.
241. משנה פ"י מ"א. ר' יהודה חולק על ת"ק וסובר שאע"פ שהקפת החנות אינה משמטת, מ"מ בפעם הבאה שקונה בהקפה – מיד הקניה הקודמת נזקפת (ממילא) בתור חוב (ראשון ראשון משמט). ור' יוסי חולק על ת"ק לגבי שכר שכיר, וסובר שכל מלאכה שבשביעית א"א לעשותה – ממילא בכניסת השביעית שכר השכיר נוקף במלוה.
242. רמב"ם פ"ו ה"י. אין לוקחין מהם בהמה טמאה. כי איננה "לאכלה". (ובאמת גם טהורה אסור, שמא יניחם ויגדל מהם עדרים, שם ה"ט). ומי שעבר או שגג ולקח בהמה טמאה – צריך לאכול כנגדן, היינו להוציא מכספו ולקנות פירות בשווי הבהמה הטמאה, ולאוכלן בקדו"ש.
243. כנ"ל. יאכל כנגדן. רמב"ם שם.

- המשכון". וסיים שאפשר לדחוק שהואיל ושלא בשעת הלוואתו בע"ח קונה משכון מדר"י, לכן אמרינן שאפי' בשעת הלוואתו – אינו משמט.
257. אסור. רמב"ם פ"ה הכ"ג שצריך לשבור תנור שהסיקהו בתבן וקש של שביעית. והטעם כתב רדב"ז, דאין האדם נהנה מהעצים עצמן, ולכן לא חשיב מלוגמא שמותר לעשות לאדם. וכס"מ כתב בשם מהרי"ק שטעם האיסור מפני שניכר שהתבשיל הוכשר ע"י האש (דמקודם חי והשתא מבושל), וזה אסור כי אינו לאכלה ואינו מלוגמא.
258. לא. משנה פ"י מ"ב. דמעטה נסתלק הוא מלגבות, ונעשה החוב של בית דין על הלוה.
259. משנה פ"ד מ"א. מותר רק משל חברו. ולא בטובה (אתה תלקט משלי ואני משלך). וכ"פ רמב"ם פ"א הט"ז. רדב"ז כתב שגם משל חברו מותר דווקא הגס ולא הדקין.
260. משנה פ"י מ"ט. וביאר הרמב"ם ע"פ הגמ' קידושין, שמתו שבניו של הגר נולדו בקדושה (לאחר שנתגייר) – רק אז רוח חכמים נוחה הימנו אם מחזיר להם חוב אביהם לאחר שמיטה. אך אם נולדו שלא בקדושה – לא יחזיר להם, ואין רוח חכמים נוחה הימנו אם מחזיר. ורש"י הביא פרש"י שם, דהטעם הוא דהיכא שלידתו בקדושה מיחלף בישראל גמור ולכן רוח חכמים נוחה אם מחזיר לו.

להערות ותיקונים

orshueka@gmail.com